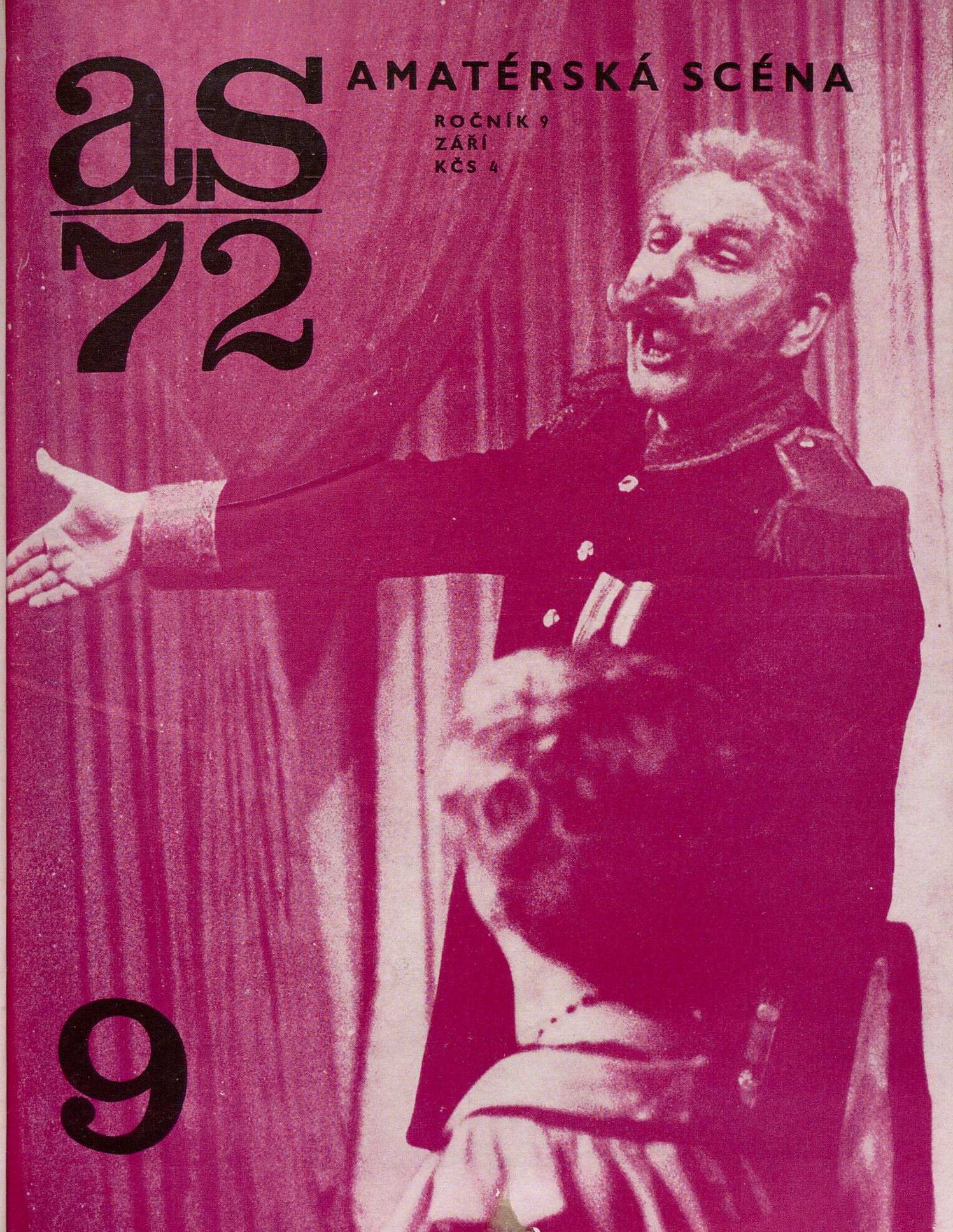
AS 72

AMATÉRSKÁ SCÉNA

ROČNÍK 9
ZÁŘÍ
KČS 4

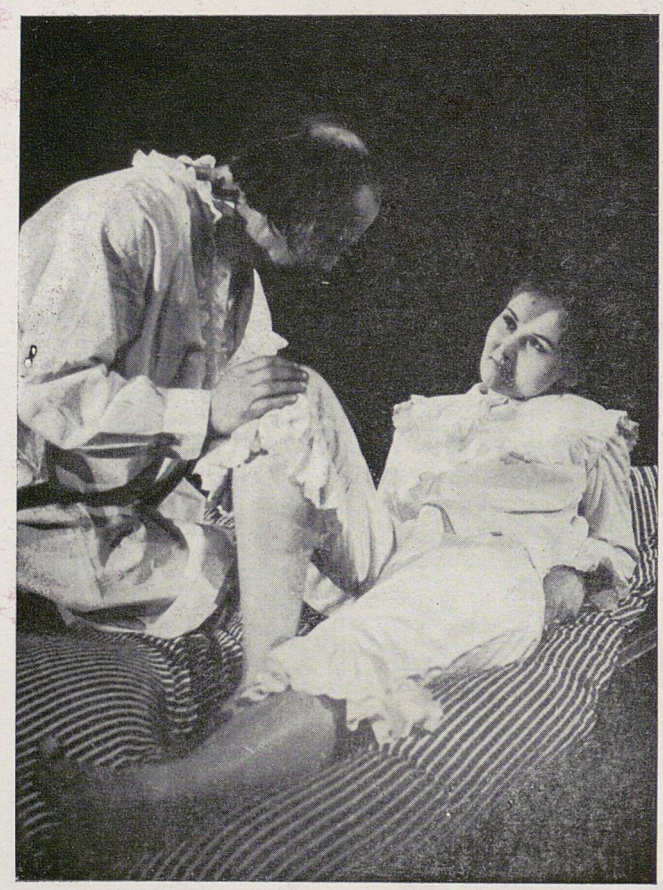
9

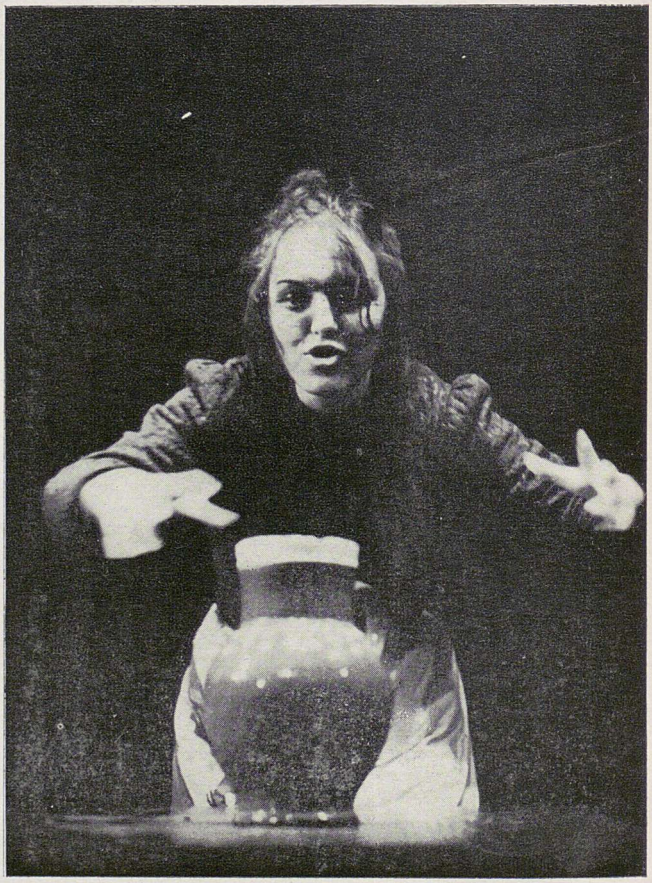

G. Schulze, Čertovy zlaté vlasy. V rolích Čarodějnice a Čertovy báby H. Kořínková a L. Deníčková

MALÉ DIVADLO

V Malém divadle ZK ROH Severočeských tukových závodů v Ústí nad Labem, které se zúčastnilo letošního Jiráskova Hronova s inscenací Vassy Železnovové, se uskutečnily před prázdninami ještě dvě premiéry. Pod režijním vedením Vlad. Sahuly byla nastudována hra Voskovce a Wericha BALADA Z HADRŮ a pro děti soubor uvedl pohádku autora NDR Gernota Schulze ČERTOVY ZLATÉ VLASY. S nejmladšími členy souboru ji nastudoval Ot. Starý. Seznamujeme vás s oběma inscenacemi snímky A. Čejchana.

Vlevo dole O. Starý a J. Benešová v Baladě z hadrů, vpravo dole H. Kořínková v Schulzově pohádce

XVI. ŠRÁMKŮV PÍSEK

Vítězný soubor Divadlo Radio uvedlo kabaretní hru Řezník. Foto Brumlík

Pozvánka je jedna dlouhá věta: Český ÚV SSM, Ústav pro kulturně výchovnou činnost v Praze a přípravný výbor XVI. Šrámkova Písku si Vás dovolují pozvat na Národní soutěž mladých dramatických kolektivů a souborů malých jevištních forem XVI. Šrámkův Písek... a věta pokračuje ještě dál.

Za ta léta se stala pojmem i kratší věta: Šrámkův Písek. Festival s tradicí, oblíbený mezi mladými soubory a mladými lidmi. Tradiční město poskytuje pohostinství začínajícímu uměleckému snažení. Město, jehož ulice jsou pokryty pamětními deskami. Příliš slavných jmen na starých stylových domech. Fortelných, nekašírovaných, skutečných. To všechno je mladým sympatické. Cítí se v takovém prostředí dobře, pro svůj životní styl si je dovedou uzpůsobit citlivě. Písek se chová mateřsky, primátor přeje městu i festivalu. (Jako primátor je profesionál, jinak sám byl léta divadelním ochotníkem.) Organizace i organizátoři jsou na úrovni, jednají beze spěchu, neslyšně, přesně. Váží si hostů, hosté si váží jich.

Ahoj... ahoj! Setkali se staří známí. Dobrý den... Přijeli „nováčkové". Škrobenost prvních setkání nemohla opadnout, protože se vůbec nestačila „uškrobit". Pak už znělo: ahoj!

Padla odpověď na řadu otázek o malých jevištních formách. Jsou vůbec ještě takové soubory? Mají co hrát?

Opona vyjela vzhůru a padla odpověď.

Znělka, potlesk.

Divadlo Radio při ÚKDDS Praha: Kabaretní hra J. Beránka *Řezník*. Autorský literární kabaret s písničkami. Vše — vlastní tvorba. Hudební doprovod skupina Zelí (skupina, která se nebude muset přejmenovat). Překvapivá literární úroveň textu. Tematika blízká věku interpretů, zachována

míra poetičnosti i humoru. Vkusná chytrá podívaná. Nebyl to humor pro humor, ale satira, podepřená touhou po pravdě a pravdivosti života. Znamenitý výkon jednoho ze dvou interpretů, Karla Klímy. I ženský part byl na úrovni. Příjemný večer, obecenstvo se bavilo a mělo pocit, že hra je i o něm. Hudební skupina Zelí celé představení citlivě doprovázela a stala se součástí hry. (To se nestává často.) Pražský soubor prokázal, že renesance literárního kabaretu na úrovni (nevím už kolikátá), je možná.

(Potlesk: Souboru byla udělena Cena za nejpodnětnější inscenaci.)

Divadelní studio při LŠU Prostějov: J. Prévert *Transcendentní Prae Wert.* Prévertovy hříčky, v dramaturgické úpravě režiséra pořadu S. Vály ostře kritické a působivé, patřily k tomu nejlepšímu, co jsme viděli. Prévert, nesmlouvavý kritik měšťáctví, zazněl v podání prostějovského souboru naplno. Bývá-li zvykem na představeních divadel poezie se nudit, pak na tomto představení (přesném co do intonace hlasů i pohybů) divák vydechne, až spadne opona. Soubor, trojnásobný vítěz Wolkrova Prostějova, mimo jiné prokázal, že experimentování nikterak nepoškodí ani tak křehký žánr, jakým je poetické divadlo. Oceněna zvláštním uznáním přehlídky byla i dramaturgická a režijní práce vedoucího souboru S. Vály.

(Potlesk: Souboru byla udělena Cena za angažovanou tvorbu.)

Muzikál P. Dostála a R. Pogody *Výtečníci* přivezl soubor mladých z Ostrova nad Ohří. Studenti odehráli svůj muzikál v citlivé režii a úpravě Soni a Vladimíra Pavelkových. Optimistické představení, humor školních lavic a nazírání na svět šestnáctiletýma očima — byl výsledek. Překvapivá kultura řeči i pohybu — příjemné překvapení. A nevyšlo-li všechno jak mělo být ve zpěvních partech, zakryla to spontánnost a chuť hrát o sobě a i pro sebe. Z jeviště bylo cítit radost ze hry. (I to je jeden ze smyslů amatérského snažení.)

(Potlesk: Výtečníci z Ostrova dostali Cenu Stříbrného větru za mladou a optimistickou inscenaci.)

Ceny byly rozděleny. Vkusné věcné ceny rozdány.

Čestné uznání převzali pardubičtí za nekonvenční provedení Jevtušenkových veršů v pásmu *Tak zvaná naše generace.* Zkušená dramaturgie a režie M. Kučery spolu se snahou čtyř interpretů působila sympaticky, neotřele a bez vnějšího patosu.

Zbývající soubory: Signál z Ostravy (dramatizace novely R. Rollanda Petr a Lucie), soubor Kapka z Tuchlovic (dobrodružný příběh Vzpoura na lodi Santa Café) a Divadlo poezie při SPŠS v Táboře (Vymetáme — pásmo veršů z Dikobrazu) — dostaly diplomy za účast na XVI. ŠP.

Dva semináře se zabývaly jednotlivými představeními (výhodou bylo, že soubory byly v Písku po celý festival) a dva byly tematické. Miloš Dvořák spolu s Pavlem Fialou hovořili o začátcích a práci Kladivadla a pracovnice ÚDLUT Eva Machková o improvizaci v dramatické tvořivosti.

Prokázalo se, že seminární hodnocení, které nahradilo pohovory o jednotlivých představeních, je daleko účinnější pro navázání kontaktu mezi porotou a soubory.

Po představení se příjemně sedělo v divadelní kavárně (prý se má rušit), kde se sice nedalo příliš debatovat díky diskotéce (ale i to bylo možná dobře), ale kam za účastníky festivalu přijel i Jiří Suchý. Improvizované text-appealy pak vždycky na chvíli umožnily sympatickým disc-jockeyům, aby se občerstvili a seřadili si nové hity.

Výlet na Zvíkov a Orlík autobusem a lodí byl přijat i v nevlídném počasí vlídně.

Pěkných sedm dní. A to vše za absence tisku (Mladou frontu a Amatérskou scénu vyjímaje).

Proslýchá se, že příští rok to bude ještě lepší. Ale výborné to bude, i když to zůstane jako letos.

Příští červen je kam zajet.

PAVEL BOŠEK

USNESENÍ KRAJSKÉ KONFERENCE SČDO STŘEDOČESKÉHO KRAJE

1. Dále rozvíjet Memoriál Josefa Kadlece jako výraz společenské aktivity a kulturně politické angažovanosti všech souborů Středočeského kraje. V duchu zásad tohoto Memoriálu dále prohlubovat ideově uměleckou úroveň amatérských inscenací a takto spojovat nejcennější rysy krajských ochotnických tradic s nejprogresívnějšími proudy současného československého divadelnictví.

2. Ve spolupráci s KKS a zřizovateli souborů, zvláště s příslušnými orgány ROH, SSM a SČDR udržet a rozšířit síť krajských a okresních festivalů pro soubory všech typů a všech žánrů, v nichž se amatérské divadlo v kraji rozvíjí. Usilovat o zastoupení našich nejlepších kádrů do okresních rad ZUČ a odtud pomoci ovlivňovat vytváření příznivých podmínek pro ochotnickou činnost.

3. Dále rozvíjet činnost Krajského divadelního studia jakožto experimentální formy školení nejvyspělejších kádrů kraje. Rozšířit tuto činnost o teoreticko-praktické školení mladých zájemců o divadlo. Využít inscenací Studia zejména k oživení činnosti souborů vesnických a mládežnických. Dále budovat a lépe využívat činnosti Scénografického studia jako součásti Krajského divadelního studia. Podporovat zřizování okresních divadelních studií, budovaných podle osvědčených zásad KDS. Iniciativou a bezplatnou prací pomoci Krajskému kulturnímu středisku vytvořit z divadla v Bohnicích centrum praktické pomoci souborům všech typů.

4. Organizačně upevnit svazovou strukturu, dobudovat síť OV SČDO a upevňovat jejich spolupráci s OKS, nejlépe na základě písemných dohod. Svolávat zástupce OV SČDO a OKS na společné porady. Vydáváním „Horizontu" a event. dalších okresních zpravodajů zvýšit informovanost členů o činnosti SČDO. Dokončit výměnu členských legitimací, udělat pořádek v evidenčních seznamech, posílit příspěvkovou kázeň a radikálně se zbavit tzv. „papírových" členů. Rozšířit členskou základnu zejména o nejaktivnější ochotníky z řad souborů vesnických a mládežnických. Jednat s krajskými orgány ROH a vyjasnit problémy členství ochotníků záv. klubů ROH v SČDO, jakož i otázky péče ZV ROH o závodní soubory (na základě kritických připomínek z krajské konference).

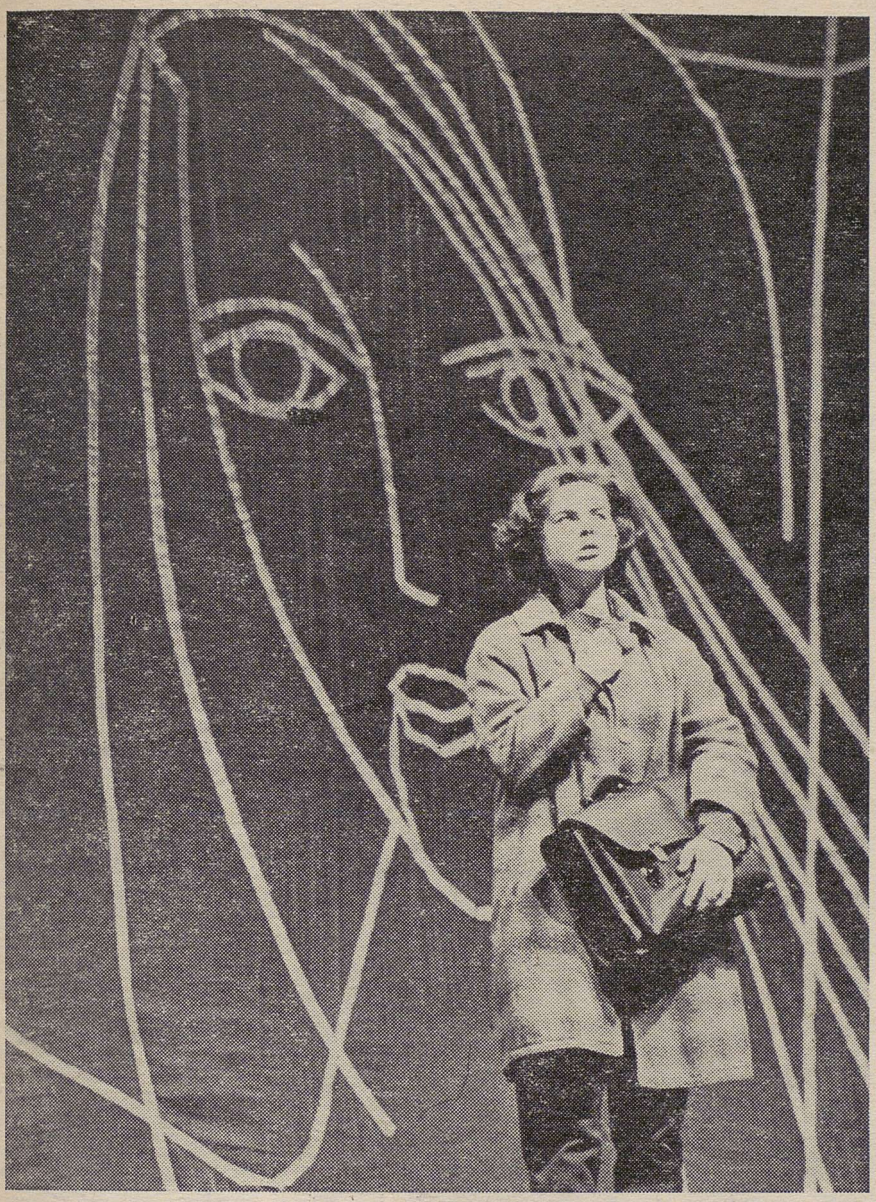
5. Ve spolupráci s KKS a příslušnými orgány SKNV získat daleko více profesionálních divadelníků pro práci v porotách, pro instruktáže i pro činnost v Krajském studiu.

6. Působit na svazové soubory, aby se co nejúčinněji zapojily do oslav letošního Měsíce přátelství, spojených s oslavami 50. výročí vzniku Sovětského státu, jakož i oslav 25. výročí vítězství našeho pracujícího lidu, které připadá na příští kalendářní rok. Zejména pro tyto příležitosti dbát o politicky angažovaný repertoár a co nejvyšší uměleckou úroveň inscenací.

7. Všestrannou iniciativou ovlivňovat prostřednictvím našich delegátů v ÚV SČDO činnost celého Svazu, zvyšovat tak účinnost jeho práce, prokazovat její společenskou potřebnost a upevňovat celkovou prestiž SČDO.

8. Uložit novému KV SČDO konkretizaci a termínování všech přijatých bodů usnesení.

V Praze dne 18. 6. 1972

N. A. Čurkina v roli Marji ze hry Dívka a duben získala cenu za herecký výkon

JEŠTĚ JEDNOU Z TÁBORA

V Amatérské scéně bylo již referováno o inscenacích letošních mezikrajových přehlídek, z nichž jedna se konala od 30. května do 5. června v Táboře. Nebylo zde však ještě psáno o mimosoutěžních vystoupeních, která stojí alespoň za stručnou charakteristiku.

Tak hned první den přehlídky už dopoledne vystoupilo Divadlo mladých při IV. táborské ZDŠ s inscenací pohádky M. Stránského KAŠPÁRKOVY ČERTOVINY v režii Vlad. Rába. K úspěchu představení přispěly hlavně role čertů v podání J. Růžičky a M. Mareše. Úroveň souboru dokazuje i to, že v loňském roce se zařadil mezi šest nejlepších souborů kraje, vybraných na Kaplické divadelní jaro.

Dalším souborem, který se mimosoutěžně představil mladému táborskému publiku, byla studentská skupina souboru Lipka z Kamenice nad Lipou. Soubor má vysokou úroveň, dvakrát byl vítězem Jihočeského kraje v dětských představeních, vystupoval v minulosti na Šrámkově Písku, Dětském máji Vysočiny ve Žďáře nad Sázavou a na mnoha jiných festivalech. Jeho představení O ZCHUDLÉ PRINCEZNĚ bylo zajímavé tím, že se zde v osobě Jarmily Hanzálkové sloučila funkce režisérky, herečky i autorky, vycházející při své tvorbě z více než dvacetileté praxe vedoucí dětského souboru.

Dalším dopoledním dětským souborem byl kolektiv II. ZDŠ Tábor, který pod vedením manželů Machových uvedl hru J. Kovářové OSTRŮVEK PŘÁTELSTVÍ. Mladé obecenstvo provázelo představení nadšeným zájmem a vděčným potleskem. Režisérům, kteří se této práci věnují již dlouhá léta, patří srdečné uznání.

Další dopoledne bylo věnováno starší mládeži. V první části vystoupili členové divadelního souboru Rudého koutku ZV ROH Dětské psychiatrické léčebny v Opařanech, kteří předvedli Stroupežnického aktovku ZVÍKOVSKÝ RARÁŠEK. Bylo by předčasné přísně hodnotit jak režii J. Kováře, tak i herecké výkony, protože většina těchto mladých lidí dosud divadlo nikdy nehrála, soubor se teprve rozehrává a zkušenosti se teprve dostaví. Možnost dalšího růstu tohoto souboru dokazuje, že přes počáteční potíže (nemají vůbec jeviště — hrají v bývalém klášterním refektáři, bez jevištního osvětlení a vybavení) dali dohromady skupinku mladých lidí, vybrali si nenáročnou hru úměrnou věku i možnostem a ochotně a rádi přijímají pomoc odborných pracovníků OKS. V letošním roce zastupovali náš okres na krajské přehlídce vesnických souborů ve Volyni.

V rámci tohoto dopoledne vystoupilo vojenské Divadlo poezie z Lešan s recitačním pásmem VZPOMÍNKY, v jehož působivém obsahu se oživily neblahé válečné události z let 1938 až 1945. Po zhlédnutí tohoto pásma byla hodnocena vysoká angažovanost, dobrá umělecká úroveň, vlastní spojovací texty a citlivý hudební doprovod. Na úspěchu se rovnoměrně podíleli svob. N. Neumaister a des. K. Votánek. Účastí tohoto vojenského souboru byla dovršena dosavadní dobrá spolupráce s Opavsko-pražským svazkem, která byla navázána před rokem.

Program zakončilo vystoupení Divadla poezie při Střední průmyslové škole strojnické v Táboře, které za vedení prof. M. Smetany je dnes už poměrně velkým a známým kolektivem. Historie není dlouhá, ale za dobu pětiletého trvání dosáhli mnoha významných úspěchů, soubor soutěžil nejen v okresním, ale i krajském a několikrát i celonárodním kole. Tentokrát nám mladí lidé předvedli scénické zpracování známé Havlíčkovy satirické básně KRÁL LÁVRA. Pásmo působilo velmi vkusně, vynikla v něm zejmé-

na recitátorka Ivana Mihovičová, která hru uváděla jako vypravěčka a svou přesně modulovanou a barevnou řeč uplatnila i v roli matky.

Hostem letošní přehlídky bylo sovětské Lidové divadlo z Orechova Zujeva. Je to soubor mladý, který však má ve svém středu několik vyzrálých herců. Kolektiv pod vedením režiséra Grinjeva získal v r. 1965 vyznamenání — titul laureáta Všeruské přehlídky. V r. 1967 se zúčastnil Všesvazového festivalu lidových divadel v Moskvě s hrou A. Zaka a J. Kozněcova Dvě barvy. Výborná inscenace mu umožnila úspěšně soutěžit o získání dalšího čestného titulu — nositele vyznamenání Leninského komsomolu moskevského okresu.

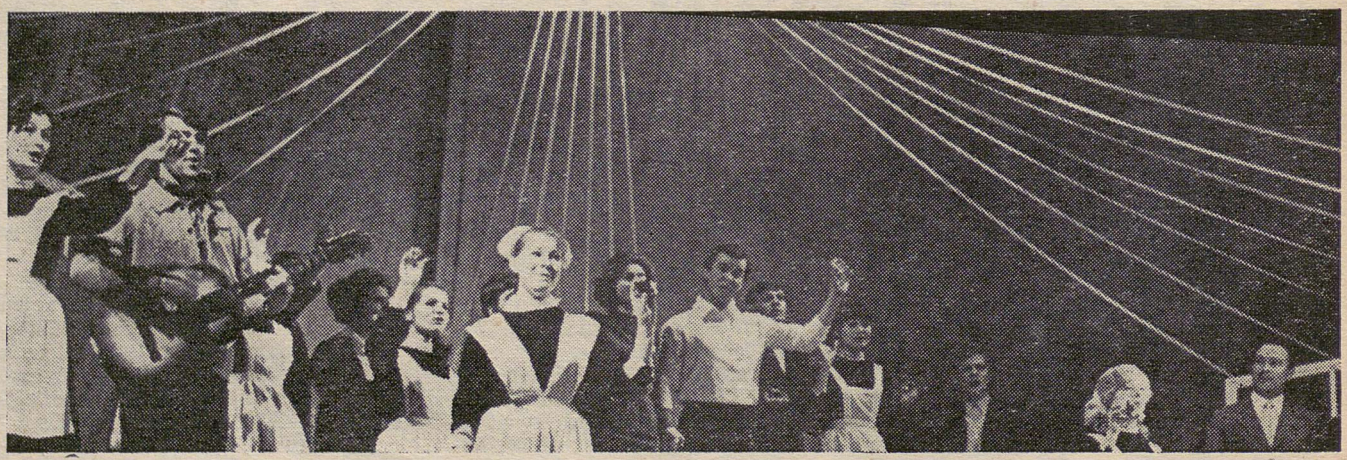
Tento soubor přivezl na naši přehlídku hru DÍVKA A DUBEN. Je to hra o mládí, o zmatku prvních lásek, napsaná v poloze tragické i humorné. Kdesi v hloubce textu zní jemnost a křehkost lidských vztahů, která může být jediným nešetrným dotykem rozbita. Z těchto střepů se však rodí dospívající člověk, který prochází první velkou zkouškou. A tak se pod zdánlivě křehkým a lehoučkým tématem objevuje závažné téma společenské. Mladí herci nalezli v této hře problematiku, která je jim blízká, sami sobě odpovídají na otázky, se kterými se v životě setkávají. — Na celém představení, k němuž se ještě vrátí Amatérská scéna v listopadovém čísle, byla jasně znát kvalita souboru, který byl diváky vřele přijat. Čestným uznáním za herecký výkon byla oceněna představitelka Marji N. A. Čurkinová.

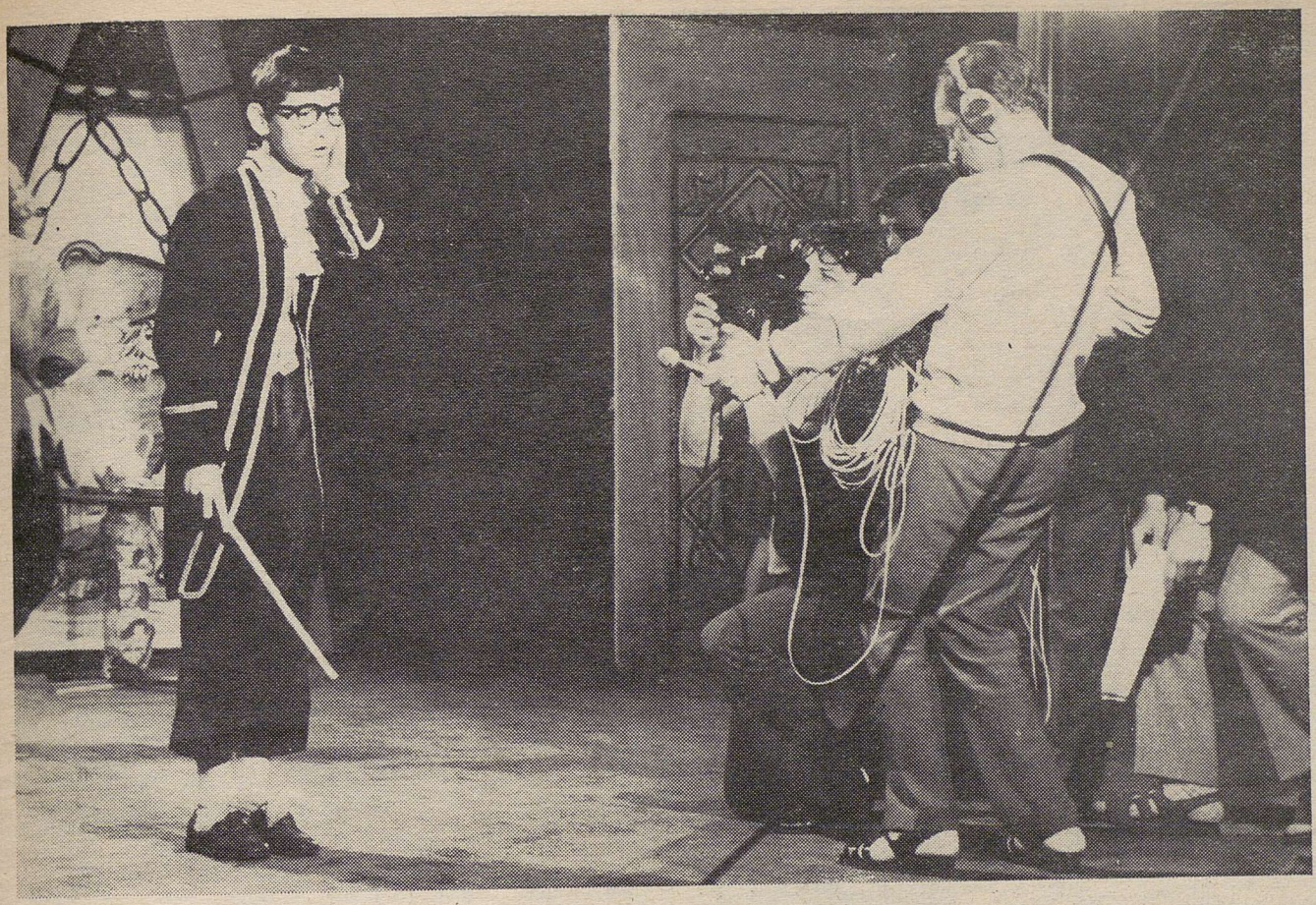
Na závěr mohu s potěšením konstatovat, že na letošní táborské přehlídce byly zastoupeny tři dětské, dva mládežnické-recitační a jeden divadelní mládežnický soubor a konečně sedm vyspělých souborů, včetně sovětského. Kolektivu pracovníků OKS Tábor se podařilo najít třiatřicet patronů, kteří se své funkce zhostili opravdu se cti. Táborská mezikrajová přehlídka dala možnost hodnotit situaci amatérského divadla v různých krajích a hledat další cestu při vytváření socialistické koncepce našeho amatérského divadelnictví.

MILADA ČECHOVÁ

Štollovy snímky z vystoupení sovětského souboru na táborské národní přehlídce

Pražská televize natáčí chlumeckou Vyměněnou princeznu

JUBILEJNÍ KLICPERŮV CHLUMEC

Pod dominantou zámečku Karlova koruna, svou stavební dispozicí jedinečnou památkou barokního umění, s muzeem ukázek vývoje baroka u nás, vzpomínali Chlumečtí svého velkého syna, buditele a otce české veselohry, Václava Klimenta Klicpery, od jehož narození letos 23. listopadu uplyne již 180 let. Vzpomínali ho svým jubilejním pětadvacátým divadelním festivalem.

Festival zahájil předseda přípravného výboru, prof. M. Tamele, dne 23. června t. r. v městském kině. Po proslovu náměstka předsedy KNV v Hradci Králové, s. Pravdy, zahrálo chrudimské kvarteto skladby českých skladatelů, přiléhající k době Klicperova působení. Poté sehráli mladí členové krajského divadla Vítězného února svou agitační hru Takoví hrdinové. Večer měl před zvanými hosty velmi pietní a slavnostní ráz a byl důstojným úvodem k divadelnímu festivalu.

Festival má v Chlumci nad Cidlinou víc než třicetiletou tradici. I když válka a poválečná doba způsobily desetileté odmlčení, patří po Jiráskově Hronovu k našim nejstarším ochotnickým festivalům. Chlumec, jehož vlastní ochotnická tradice se datuje od dob Klicperových, miluje svůj festival, svátečně se vyzdobil a srdečně vítal divadelní hosty ústy svého předsedy NV J. Holance. Po pietním uctění Klicperovy památky před jeho pomníkem na náměstí střídali se Chlumečtí v pečlivé pečovatelské službě o hostující soubory. Není mým úkolem referovat o jednotlivých představeních, ale chci zde konstatovat, že pečlivě připravovaná organizace bezvadně vyšla.

Také v příštích letech hodlají Chlumečtí organizovat svůj festival. Doufejme, že se splní jejich touha po vlastním vhodném divadelním sále. Dnešní sokolovna nevyhovuje provozem ani akustikou. Jsou reálné naděje, že z bývalé zámecké jízdárny, ve které byli před 197 lety vězněni rebelující sedláci, bude vybudován kulturní dům. Chlumečtí by si to zasloužili.

Dr. V. KNOBLOCH

O KOMEDII S VÁŽNOU TVÁŘÍ

Jubilejní XXV. Klicperův Chlumec si vepsal při příležitosti oslav 180. výročí narození V. K. Klicpery do své koncepce slovo komedie. S výjimkou dvou představení pro děti byly všechny inscenace vybrány z komediálního žánru. Poskytuje tedy letos Klicperův Chlumec příležitost podívat se na stav a úroveň inscenování komedií u nás v širších souvislostech.

Především sám Klicpera se objevil v podání souboru z Kralup nad Vltavou jednou ze svých nejhranějších her,

Vlevo z hrušecké inscenace Daňkovy hry Dva na koni, jeden na oslu, nahoře z kralupského Hadriána

Hadriánem z Římsů. Představení prozrazovalo dobrou výtvarnou invenci a dobrý herecký potenciál. Jsou to však více předpoklady než konečné shrnutí. Představení bylo stylově nevyvážené, režisér hrál příběh o Hadriánech, nikoli komedii se zajímavými charaktery a rozvíjenými situacemi. Je to známá praxe: režisér objevuje dílčí nápad, něčím přispěje i herec, ale není vypracována a přesně domyšlena stylová koncepce, žánrové vyhranění. Právě komediální oblast je velmi citlivá na přesné hranice svých jednotlivých druhů, protože ty zároveň určují způsob domluvy s divákem, vyjadřovací konvenci, v které divák vnímá představení. Tady se ukázalo kralupské představení zcela bezradné. Jeho výprava, sama o sobě zajímavá, selhávala v rozvíjení situací, komplikovala hercům život např. hned v první scéně Ruměny a Želmíra. Výtvarník shromáždil na scénu řadu stylizovaných scénických detailů včetně padacího mostu, listoví stromů, ale okno, které často hraje ve scénách na Čelakově, je pouze myšlené. Tak by se dalo pokračovat i v rovině herecké práce. Mnoho cest musí vždycky vyústit v pevný stezník, po kterém nutno kráčet a ne bloudit spletí různých žánrů a přístupů.

Představení souboru Sigma z Olomouce bylo potvrzením toho, že lze i v amatérském divadle nejen uznávat stylovou jednotu a dobře diváka bavit, ale že mohou kvést i nápady nové a neotřelé. Proto kritická polemika s tímto souborem je na zcela jiné rovině kvality. Nestroyova hra, uváděná pod názvem *Ženit se nebo milovat* (ve Flíčkově a Novákově úpravě), poskytuje možnost ostré nadsázky. Tu soubor plně použil. A právě při cestě za ní přehlédl Nestroye — hbitého slovního glosátora, autora mnoha sentencí filosofického ražení. Nestroyovy hry mohou nabývat hlubšího významu, v mnohém předjímají ve vývoji komediálního žánru pozdější vývojové etapy v absurdně-groteskním vidění světa a jeho lidí, uplatňují gag a otvírají cestu přemýšlení o nás samotných. Tady jsou rezervy jinak zajímavého rutinovaného představení souboru z Olomouce. Snad jen hudební stránka představení působí jako neadekvátní přídavek, ale to je již otázka možností amatérské interpretace tohoto tvůrčího úkolu.

A co platí u Olomouce, platí také pro soubor z Nového Města n. M. Ten hrál maďarskou komedii K. Szákonyiho *Závada není na vaší obrazovce*. Společné hercům z obou souborů je právě cit pro zvolenou žánrovou polohu. Zvládnout konverzační herectví je vzácný jev i na profesionálních scénách. Úspěch amatérského souboru v tomto směru je zvlášť cenný. I když pamatujeme kdysi doby, že právě konverzační komedie byla silnou stránkou našich divadel. Dnes to je slabina, a velmi citlivá.

Za komedií hledej člověka — tvůrce smíchu. To je obecně platná devíza pro tento obor. Nesmějme se jen tomu, jak autor vtipně situaci vymyslel, co vtipného řekl, ale také tomu, s jakou nápaditostí ji herci hrají, jak si dovedou s otevřenou a soustředěnou myslí zahrát. O představení souboru Hrušovských chemických závodů z Ostravy-Hrušova současné hry Oldřicha Daňka *Dva na koni, jeden na oslu* by se dalo s klidným svědomím říci, že je to pečlivá práce, pečlivě sledující zákruty příběhu, pečlivě a podrobně nastudovaná do každého detailu. Ale té pečlivosti chybí onen tvůrčí vzruch, kdy herec se stává spoluautorem a není jen představitelem komické role té či oné. To je znak ostravského představení, zejména v technicky i herecky fundované ústřední trojici potulných žoldnéřů.

Nebude v ochotnickém divadle nikdy dosti slov o stylové jednotě a přesném cítění žánru, zejména z hlediska herecké práce. V tom je přínos Klicperova Chlumce, že si vybral tematické zaměření festivalu a ukázal, že tyto akce

nemusí být jen soutěžní záležitostí, ale mohou přinést pohled, který se hned tak nenabídne. Rozhodně do budoucna tato tematická konfrontace bude plně užitečná.

Jako na každém festivalu bylo i zde zajímavé společenské zázemí, setkání souborů s patrony. V sále sokolovny byly instalovány dvě výstavy, jednu připravil Scénografický ústav v Praze a druhou Krajské kulturní středisko v Hradci Králové a věnovalo ji dílu V. K. Klicpery v české divadelní tradici. Obě výstavy byly zajímavým konkrétním materiálem pro krajský seminář ochotníků, který se na počátku festivalu konal. Při slavnostním zahájení Klicperova Chlumce byla uvedena agitační hra *Takoví hrdinové,* kterou hráli herci Divadla Vítězného února v Hradci Králové. Její téma: Vietnam a Amerika. Pro diváky zajímavý pohled na agitační hru jako druh repertoáru, schopný reagovat na konkrétní fakta a události.

Slavnostně vyzdobený Chlumec konfrontoval dnešek s dílem V. K. Klicpery z hlediska schopnosti hrát a tvořit v komediálním žánru. Lze i z tohoto aspektu říci, že Klicperovo dílo a inscenační tradice jeho tvorby u nás může být stále poučením a školou české komedie, kterou má naše amatérské divadlo tolik zapotřebí.

PETR PRŮŠA

*

Po uvítacím ceremoniálu na MěstNV

JEDNOROČNÍ BILANCE A TAKÉ ÚVAHA K DALŠÍMU ROZVOJI VESNICKÝCH SOUBORŮ

Festival vesnických divadelních souborů Jihomoravského kraje byl po dobrých zkušenostech z loňského roku pořádán také letos v Plumlově (okres Prostějov). Týdenní soutěžní přehlídky od 13. do 17. června se zúčastnily vítězné vesnické soubory z okresu Gottwaldov (OB Hvozdná s hrou Lad. Stroupežnického Naši furianti a OB Spytihněv mimo soutěž s pohádkou O. a J. Lamkových O veselém hrobaři), z okresu Kroměříž (soubor JZD „Niva" Rataje s hrou P. H. Freyera Ztracená pozice), z okresu Brno-venkov (OB Prace s Dürrenmattovými Fyziky), z okresu Prostějov (Divadlo mladých OB Němčice n/H. s dramatizací novely J. Otčenáška Romeo, Julie a tma), a konečně z okresu Znojmo (OB Hrušovany n/Jev. s Jiráskovou Vojnarkou).

Organizačně hladký průběh zajišťovali jednak funkcionáři MNV v čele s obětavým a kultuře upřímně nakloněným předsedou s. Soldánem, který nechyběl ani na jediném představení, jednak odborní pracovníci OKS v Prostějově, vedení Vlastou Kubíčkovou, které právem patřil v závěru vyslovený dík poroty i hostujících souborů.

Po každém soutěžním představení bylo uskutečněno podrobné hodnocení inscenace krajskou porotou, složenou z členů KPS pro divadlo (amatérů i profesionálů). V závěrečném hodnocení všech festivalových inscenací ocenila porota s uznáním, že se od minulé přehlídky před rokem vcelku *zlepšila dramaturgie, a to směrem k divadlu aktuálnímu a angažovanému.* Z pěti soutěžních představení se tímto termínem daly označit tři festivalové inscenace — Ztracená pozice, Fyzikové a Romeo, Julie a tma. Velmi *potěšitelný pokrok* u většiny představení zaznamenala také *složka scénografická,* která až dosud byla právě vesnickými soubory dost opomíjena a je nyní třeba kladně ocenit, že se na funkčních a náročných scénách festivalových inscenací podíleli výtvarníci amatérští.

Trvalým *problémem* dalšího úspěšného rozvoje vesnických souborů zůstává nadále *kvalitní režie:* vystižení ideje hry a jejího žánru, jasná a tvůrčí koncepce autorovy předlohy a její vyjádření jevištními prostředky, zejména ovšem přesvědčivými a žánru hry odpovídajícími výkony hereckými, které mají určen záměr a cíl jednání a upřesněny vzájemné vztahy postav, což se pak promítne nikoli do náhodných, ale do nutných a funkčních mizanscén. Náročnější dramaturgický výběr her na tomto festivalu spolu s náročnějším výtvarným řešením scény ukázaly u některých souborů právě nedostatky adekvátně tvůrčího přístupu režijního v ještě ostřejším světle. Proponovaná cena za režii nebyla letos udělena!

Jistěže budeme trvale usilovat o hodnotnější a aktuálnější volbu repertoáru, ale nepomohla by nám v dnešní situaci sebelepší hra, kdyby inscenační složka divadla (tj. režisér a herci) nestačila na její umělecké ztvárnění. Zvyšovat latku skokanovi můžeme vždy jen o několik centimetrů, ale nikoli ihned o metr. Ze zjištěných evidentních závad a chyb zvláště v práci režiséra na inscenaci vyplývá pro

KPS našeho kraje nutný požadavek věnovat v příštím období zvýšenou pozornost právě problematice režijní tvorby vesnických souborů. Zářijové zasedání KPS upřesní obsah i formu *školení vesnických režisérů.* Vyjdeme pravděpodobně z celkem dobrých zkušeností právě ukončeného jednoročního kursu, který krajské kulturní středisko pořádalo „K otázkám divadla a dramatu" a budeme dvakrát měsíčně zvát z každého okresu 2—3 adepty režie z vesnic (navržené okresními kulturními středisky) k soustředění na soboty a neděle do Brna, kde s nimi systematicky probereme v přednáškách a seminářích základní otázky moderní režie. K jednotlivým tématům budeme vydávat lektory zpracované přednášky a bibliografii dostupné literatury k prostudování. Kurs by měl být zakončen samostatným zpracováním režijní knihy a pohovory s účastníky, v nichž by prokázali potřebné znalosti režisérské profese. V průběhu školení by bylo možno dělat v sobotu večer s účastníky zájezd na některé představení vesnického souboru a jeho odborným rozborem v neděli dát účastníkům možnost srovnávat teoretické postuláty s praxí. Úkolem lektorů by také bylo sledovat kriticky první režie účastníků školení v jejich souborech.

Porota festivalu vesnických souborů v Plumlově byla nucena upozornit na celkem dnes už ojedinělý případ malé pozornosti a povinné péče, kterou věnovalo Okresní kulturní středisko ve Znojmě představení, které (bez okresní přehlídky) na krajský festival doporučilo, a to Jiráskově Vojnarce v podání OB Hrušovany n/Jev. Hru inscenoval mladý režisér jako svou první samostatnou režijní práci, a přece mu nikdo v ničem neporadil a podle jeho vyjádření nikdo z OKS ve Znojmě výsledek jeho práce dokonce ani neviděl. Jisté pomoci se mu dostalo až v poslední chvíli od pracovníků Stálé scény ve Znojmě, na něž se sám obrátil. To už ovšem mnoho zachránit nemohlo. Inscenace Vojnarky nesla pak pochopitelně všechny vnější znaky divadla, které je v dnešní době i na vesnici přežitkem. Naivní kulisovitá scéna, sestavená z toho, co je po ruce, nejednotnost v pojetí postav, absence vzájemných vztahů, různorodost hereckých stylů od duté patetičnosti až k civilismu, bezradné aranžmá atd. A přece toto představení hrál celý soubor s oddaností, chutí a nadšením!

Porota neviní z nezdaru soubor, ale především ty, kteří měli *povinnost* včas a svědomitě o soubor pečovat, poradit mu, dát nezkušenému režisérovi instruktora, postarat se o funkční scénu — už proto, že tento soubor reprezentoval na krajské přehlídce svůj okres! Také touto závažnou *otázkou systematické odborné pomoci souborům okresními kulturními středisky* se bude náš KPS zabývat. U některých nových odborných pracovníků OKS není ani tak na závadu jejich malá zkušenost, jako *lhostejnost a netečnost,* s jakou se také občas setkáváme.

Porota plumlovského festivalu rozhodla udělit hlavní cenu a návrh na reprezentaci Jihomoravského kraje na Národní přehlídce vesnických souborů ve Vysokém nad Jizerou *Divadelnímu souboru mladých OB Němčice n/H.* (Romeo, Julie a tma). Kromě aktuálního a angažovaného výběru hry ocenila porota bezprostřednost a citovou upřímnost, s jakou se mladí představitelé hlavních postav vyrovnali s tak náročnými rolemi. Evě Píchové (Ester) byla udělena cena za nejlepší ženský herecký výkon festivalu a Jan Hrabal (Pavel) dostal cenu mladého talentu. Cena OV Svazu družstevních rolníků v Prostějově za uvedení hry s vesnickou tematikou byla udělena souboru *OB z Hvozdné* (Naši furianti), cenu ONV v Prostějově za společensky angažovanou hru získal soubor *OB Prace* (Fyzikové), kterému byla udělena též cena za scénu a představitel Möbia Ivan Buchta dostal cenu za nejlepší mužský herecký výkon. Místo neudělené ceny za režii bylo odměněno ještě tvůrčí řešení výpravy souboru *JZD Niva Rataje* (Ztracená pozice), jehož dva herci (M. Valachová a J. Vaculík) získali čestná uznání.

Dr. ZDENĚK DOPITA

GLOSY K LIBOCHOVICKÉMU DIVADELNÍMU LÉTU

Samo rozhodnutí poroty soutěže 15. ročníku Libochovického divadelního léta nemůže být pro čtenáře Amatérské scény příliš čerstvou novinkou. Domnívám se, že zajímavější mohou být poznámky, které se objevily v notesu divadelníka, jenž prodělal celý ten maratón čtrnácti představení o sobotách a nedělích před začátkem skutečného léta. K těm představením patří pochopitelně i besedy se souborem a diváky. I rozhovory kuloární a oficiální s delegacemi stranických a odborových orgánů, mezi nimiž byli i zástupci ústředí odborového svazu. Ti se vážně zamýšleli s námi nad možnostmi uplatnění zkušeností festivalových při rozšiřování kontaktů divadelních souborů i při ovlivňování celé a soustavné kulturní činnosti klubů. Hodlají pozvat členy poroty k celostátní poradě, jež bude uvažovat nad touto částí závěrů VIII. sjezdu ROH. Možná, že podnítí i diskuse čtenářské.

Letošní pořadové číslo LDL svádělo k úvahám „jubilejním". Velmi často jsme proto slyšeli přirovnání libochovického festivalu k „malému Hronovu", ale to je srovnání

Z jablonecké inscenace Courtelina. V roli Lábriše Fr. Popelka

nepříliš věrné. Myslím, že více váží značka LDL nežli „malý Hronov". Nejen proto, že Hronov je celostátní soutěž nebo setkání, kdežto Libochovice jsou středem kružnice, jež zasahuje jen do některých krajů sousedících se severními Čechami. Hlavně však pro ony kvality, jež Hronov nemá a nemůže mít. Je to nejmenší dávka oficiality ve výběru dramaturgickém i v uspořádání a hodnocení. Libochovice jsou hodnotou náročné místní kultury: zvou si z amatérských divadel hosty, kteří mohou kultivovat život města s nezanedbatelnou tradicí i „zvyšovat laťku" vlastnímu početnému a iniciativnímu souboru ochotníků. LDL má pozoruhodné obecenstvo, které se nedá vybičovat do exaltací, jichž býváme svědky na Hronovech, kde rozhodující části diváctva jsou sami ochotníci. To libochovické obecenstvo nezastírá své potěšení z „divácké" inscenace, ale má také své divadelní zkušenosti a kritická měřítka, s nimiž se může shodnout i odborná porota. I sebekritický soubor pozná, proč se jeho inscenace četla v diváckém hlasování na zadních místech pořadí, ačkoliv hrál komedii méně náročnou, než byl experiment Jana Pavlíčka ÚDAJNĚ ŠŤASTNÝ EDY (který byl mladými diváky hájen v diskusi s porotou, ačkoliv porota vysoce hodnotila zaujatou a podivuhodně přesnou hereckou práci nymburského souboru a scénickou výpravu odměněnila druhou cenou).

Neznám festival s takovým počtem představení, jakým se vykazuje plakát LDL — i to je dnes nehronovské. Libochovice nebyly nikým a ničím předurčeny k tomu, aby přerostly rámec Severočeského kraje. Vydobyly si postupně svůj význam kvalitami každoročního zápolení amatérských divadelníků.

LDL mělo své nemoci a slabiny (a není ani nyní prosté chyb — jako každé lidské dílo), dovedlo se však zbavovat balastu, který brzdí. Libochovičtí dovedli překonat ješitnosti jednotlivců ctižádostivostí celku. Neorganizují soutěž proto, aby získali trofeje. Střeží potřebnou míru objektivity v rozhodování soutěže a soustavně zvyšují nároky na hodnoty „dovážených" inscenací. Odborné kvality nejsou váženy jen při výběru. Skládají také svá rigoróza v ohni diskusí, jichž se účastní nejen účinkující soubor, ale také domácí věrní diváci, kteří kromě pohostinských zdvořilostí dovedou probojovávat vlastní názory na představení a umějí klást i otázky či záludnosti spekulační, na něž by se podepsal i slovutný Jára (da) Cimrman.

Brzy se začalo letos hovořit v Libochovicích o inscenační odvaze režisérů, o mimořádné úrovni většiny představení a pozoruhodně pestré paletě dramaturgického výběru (v žánrech i stylech). Posoudíte sami z dalších poznámek o konkrétních představeních.

Inscenovat současnou sovětskou hru Julia Edlise KDEŽ JEST, ÁBELE, BRATR TVŮJ? nelze bez odvahy i rizika nezdaru. Radničtí důkladně promysleli, jak zdivadelnit tento po výtce epický text: přikomponovali si a dobře využili skupinu rekreantů k oživení atmosféry úvodu i závěru, poradili se úspěšně s odborníky o scéně a promyšlených i technicky zvládnutých vizuálních složkách představení. Připravili inscenaci vzácně kolektivní a celistvou s režijním pojetím vydiskutovaným zejména dvojicí hlavních představitelů, Františka Štěpánka a Rudolfa Šimice, který se při tom postaral o režijní organizaci představení. Tak dovedli strhnout k plastické kreaci i mladou herečku Táňu Hodlovou. Za to vše získali hlavní cenu letošních Libochovic.

Děčínští se rozhodli pro divadlo, které mluví, zpívá a tančí. A inscenovali NEBE NA ZEMI našich klasiků tohoto žánrů, Voskovce, Wericha a Ježka, aby zaměstnali početný soubor mladých i zkušených ochotníků. Režiséři František Pflanzer a Jan Kumprecht získali koinscenátory Waldmanna (dirigence), Rektora a Šíleného (choreo) i scénografy, kteří dovedli pozoruhodně vyřešit scénu se dvěma vertikálními rovinami i na malém libochovickém jevišti a byli za to odměněni 1. cenou za scénování. Našli také dvojici komiků, která bez napodobování V et W osobitě rozehrála hlavní linii komedie: František Mazanec a Jan Kumprecht, který byl postaven v čelo nejlepších mužských hereckých kreací. Protože ke kladům představení patřilo i přesné pointování obrazů a zajímavá práce s komparzem, odvezl si děčínský soubor „Karel Čapek" druhou cenu za inscenaci.

Jestliže třetí cenu libochovické soutěže obdrželo Malé divadlo z Ústí n. L. s výborným představením Gorkého VASSY ŽELEZNOVOVÉ, o němž se vědělo, že bylo vybráno na letošní Hronov, bylo to nejen důkazem vyrovnanosti soutěže, ale taky okamžité dispozice souboru. Režisér představení Ladislav Antony byl vyznamenán 1. cenou za režijní osobitou tvorbu, také představitelka titulní role Eva Čejchanová byla nesporně největší osobností hereckou mezi ženami a 1. cena z letošních Libochovic jen rozmnoží její předchozí úspěchy. Velmi účinnou partnerkou jí byla mladá ochotnice Jana Benešová v postavě Natalie. Méně se již dařilo vyjádřit konflikt Vassy s představitelkou revolučních sil Rašel i zobrazení některých epizod, velmi náročných na samostatnější — mimotextovou — charakterizaci. I scénické řešení bylo nepřesvědčivé v porovnání se soutěžícími kolektivy.

Handicapem byla scéna (zřejmě technicky náročná, jež při přestěhování nevyšla) i středočeskému Divadelnímu studiu při realizaci Dykova ZMOUDŘENÍ DONA QUIJOTA. Zejména v úvodních scénách srazil nedostatek jevištní atmosféry i představitele titulní role Ludvíka Němce, jeho výkon však posléze gradoval a spolu s kreacemi Sancha a Dulciney-Dolores (jejichž představitelé Gustav Urban a Miloslava Čížková získali druhé ceny herecké), zasloužil se o pozoruhodné vyznění tohoto poetického představení. Ve shodě s názorem diváků, kteří tuto inscenaci zařadili hlasováním do prvé poloviny své volby, předala porota svou cenu právě QUIJOTOVI.

Nejvíce hlasů dali diváci Vančurově JOSEFINĚ, kterou ve stylu tylovské hry se zpěvy nastudoval režisér František Brabec se souborem libochovické SCÉNY. I toto ocenění bylo ve shodě s názory poroty, která podrobně hodnotila klady jevištního debutu Marie Novákové v titulní roli, třetí cenou za jadrně lidovou postavu v episodce Smrčkové vyznamenala Marii Gruntovou, upozornila na vodivý komediální talent Mirka Beneše v postavě studenta Kubíčka a ocenila 3. cenou za scénování Lotara Sedláka, který připravil s kolektivem funkční, adaptabilní a barevně impresní prostory této lidové veselohry.

Cenami za režijní tvorbu upozornila porota na dvě osobnosti a díla. Adina Doubu ze souboru J. K. TYLA v Jablonci n. N. vábí podívat se na měšťácký svět s krutou objektivitou grotesky. Adaptoval si burleskní frašky George Courtelina z přelomu století do rytmu hudby inspirované americkými filmovými groteskami. Výtečně se mu podařila druhá část, ta prvá nikoliv. Mezi plejádou výborných herců jabloneckých upozornila porota cenou na zajímavý komediášský talent Františka Popelky (pan Lábriš).

V silné konkurenci režisérských osobností se připomněl též talent Vladimíra Čížka, který dal pevnou stylovou páteř svébytné konverzační veselohře F. Campauxe NĚKDO ZVONÍ. Mohl se opřít o řadu zajímavých hereckých kreací, ale ani jim se nepodařilo dovršit ztřeštěné komediální události třetího jednání adekvátním závěrem.

Poprvé letos se LDL rozrostlo i o soutěž divadla pro děti. Je to jen logickým pokračováním potřeby tohoto festivalu: vychovávat si novou směnu nejen v hledišti, ale také na jevišti. Prvá cena byla udělena domácímu souboru, který v režii Anny Černé svěže a pestře realizoval známou hru ze života dnešních dětí JOLANA A VIII. b (autorek Prokopové a Zaoralové). Na dalších místech byli pionýři z Roudnice se TŘEMI MUŠKETÝRY a z Klenče pod Řípem s ČERTOVÝMI ZLATÝMI VLASY. To je však téma na samostatnou úvahu. Podobně jako scénická hudba činoherní, která se několikrát objevila v pokusech i důmyslném partnerství a — někde scházela! Nebo téma městských funkcionářů: potřeba podobně doplnit ochotnickým divadlem celý rok! Snad na ně dojde.

Dr. MILOSLAV VALVODA

H. Kružíková a O. Dadák v inscenaci sovětské hry Kolegové

Nikoli v tom zvulgarizovaném slova smyslu. Spíš ve smyslu ideovém, řekl bych po duchu lidové kultury, jak ji chápal Václavek či Zd. Nejedlý, Wolker a S. K. Neumann. Do tohoto programu, který — opakuji, nikdy Mahenova činohra nevyhlásila! — se proto dobře vejde vznosná inscenace Brucknerovy Alžběty Anglické, která v režii E. Schorma patří k tomu nejlepšímu, co jsem na brněnské scéně viděl, jako zajímavý Kaločův pokus o jevištní montáž Dostojevského Idiota, vedle toho Furianti nebo Wildova komedie Jak je důležité míti Filipa. Kromě těchto titulů najdeme na repertoáru výbornou Jurdovu inscenaci sovětské novinky Kolegové (Braginskij—Rjazanov), Stawińského a Směchovovu Hodinu H., nebo zase starožitnou renesanční Beolcovu Komedii o lásce. Mají tyhle hry a jejich inscenace vůbec něco společného? Těžko odpovědět obsáhleji v tak krátkém článku. Řekl bych asi tohle: chtějí zařadit brněnskou činohru mezi divadla, která stojí jednoznačně na pozicích současné kulturní politiky. A chtějí to udělat na úrovni vysokých nároků moderního člověka na moderní divadelní tvorbu. Ne vždy se to daří inscenátorům, zdaleka ne všechny herecké výkony — naopak! — jsou pozoruhodné. Mahenova činohra je však podle mého úsudku ve stadiu určitého sebeuvědomování. Zákonitě chce jít novou cestou, má za sebou problematické inscenace i dobré zkušenosti z nastoupené cesty brechtovského divadla. Ale bude třeba důsledně všechno opustit a zapomenout, aby zůstalo přece jen to nejlepší, na co je nutné navázat. Jestli tomu dobře rozumím, pak cesta za lidovým divadlem není prázdná bublina, je to úporný pokus o hledání nového tvaru, při dodržení vysokých nároků ideových. Cesta, která by vytvořila divadlo jiskřivé, zajímavé, polemické, emotivní a výrazné. Zdaleka ne všechny postuláty mají své předpoklady v minulé situaci vývoje divadla, zdaleka ne všechny vlastnosti, o nichž byla řeč, jsou vlastní stylu většiny tvůrců. Ať mám na mysli jediného smluvně vázaného režiséra divadla — Zd. Kaloče, nebo další režiséry z řad herců (Jurda, Štefl), či režiséry hosty (Horan), nebo kolektiv herců.

průhledy

Moravo, Moravo, Moravěnko milá

Nyní nebude následovat ani hrst poznámek o písňové zlidovělé či lidové tvorbě, ani zevrubný pokus o charakteristiku moravského města Brna a jeho okolí. Ten „popěvek“ v titulu článku chtěl být pouze jakousi kritikovou oslavou krásného moravského města, v němž žijí lidé přece jen o poznání jiným, snad bych řekl klidnějším rytmem, než lidé v hlavním městě. Je to ostatně znát i z tepu divadelního srdce Mahenovy činohry, na jejíž scéně zaslechne ucho pražského diváka nejednou typicky moravskou, lokální intonaci.

Mahenova činohra nemá právě na růžích ustláno. Diváci za ní musejí jednak do nevelkého sálu Reduty, kam byli zvyklí chodit spíše na zpěvohry, a pak do velké, nové budovy Janáčkovy opery, uzpůsobené svými čtrnácti sty sedadly spíše pro velká operní plátna. Vlastní Mahenova činohra se renovuje a ukončení celé adaptace je, jak se zdá, zatím v nedohlednu. A tak musí vedení divadla myslet nejen na základní otázky ideového směřování činohry, ale i na řadu malicherných otázek provozních, včetně starostí dramaturgie, navrhnout hry tak, aby bylo co hrát i v Redutě i v Janáčkově divadle.

Tím spíš si Mahenova činohra, v posledních letech poněkud stranou pozornosti pražského tisku, zaslouží alespoň hrst poznámek.

Ideové směřování

Nikde to nevyhlásili, ale já jsem to cítil ze sedmi představení této sezóny — asi tři další inscenace jsem neviděl — stejně: Mahenova činohra se pokouší o typ lidového divadla, v němž by si přišli na své nejen náhodní návštěvníci, ale i milovníci divadla. Tedy lidové divadlo sui generis.

Problémů je tedy dost. Ale jak jsem mohl vidět, nikoli v kuloárech, ale na scéně, je v souboru i dost chuti poprat se se stávajícími problémy. Jedním z nejvážnějších je —

Problém hereckého stylu

V těch sedmi inscenacích je zhruba dvacet pěkných rolí, možná víc, možná méně, ale z těch zhruba dvaceti rolí mne zaujalo snad jen pět či šest, možná víc, možná méně, hereckých představitelů. Jsou tu jistě vynikající herci — Karlík, Jurda, Fialová, Vykypěl, Štefl, Kružíková, Lakomý, Jandeková — a mohl bych jmenovat jistě ještě několik dalších. Jenže jedna či dvě role nedělají představení. A tu jsem si všiml paradoxu, že i tu tak zajímavých, byť v mnohém diskusních představeních, jako je Dostojevského Idiot, Jak je důležité míti Filipa, Kolegové, Alžběta Anglická, je úroveň herecké tvorby značně nevyvážená. I ty nejlepší herecké výkony jsou mnohdy stísněné do šablony režijního nápadu, takže herci nemohou, ať chtějí jak chtějí, plně rozvinout paletu svých hereckých daností. Všiml jsem si, že se nejednou hraje dobře, ale chladně, málo emotivně, profesionálně, ale nějak stísněně, jako by si herci nevěřili, že právě oni a nikdo jiný jsou páni na jevišti. Režisérské divadlo sice nabízí zajímavé koncepce, ale pramálo dbá o to, aby se vyjádřil také herec. V Brně se už dnes po výtce nedělá režisérské divadlo, ale přežívají určité prvky z doby, kdy herec byl jen kolečkem v soukolí inscenačních nápadů, kdy s ním scénář počítal jen jako s malou součástkou, nikoli jako s činitelem ideovotvorným a hlavním!

Jak hrát dnes divadlo? Odpovědí je jistě víc než dost. Ale v každém případě plně, zaujatě, emotivně. S velkým důrazem na herce. A k takovému modernímu divadelnímu

projevu se brněnská činohra Mahenova divadla dostává jen pozvolna. Budiž však po pravdě řečeno, že lze jasně vytušit, že o této cestě ví a že ji nastoupila vědomě ...

Inscenace

Schormova inscenace Alžběty Anglické dokonale zvládla velkou scénu Janáčkovy opery. Je to uvážlivá režie, v níž zůstal tvůrce zcela v pozadí. Žádné schválnosti, zbytečnosti a hračkaření. Fárova scéna dává možnost rozehrát text v duchu ejzenštejnovské montáže paralelně v několika prostorech. Jen intimní, komornější scény přišly zkrátka. V titulní roli jsem viděl dramatickou Alžbětu Heleny Týbové. Ale jinak, přestože inscenace vyslovuje jasně svůj soud nad mocichtivými panovníky, ve jménu míru a lásky mezi lidmi, většina hereckých výkonů je pouze matným odleskem možností. Neplatí to třeba o Lakomého filosofu Baconovi, ale zklamal mne nový člen divadla J. Kaňkovský (Essex) a mnozí jiní.

Kaločova zajímavá montáž Dostojevského Idiota nabízí nesmírně mnoho podnětů, jak dramatizovat Dostojevského a vůbec tak složitou prózu, jak a proč hrát dnes Dostojevského, čím zaujmout a co potlačit atd. Je to chytrá, moudrá a talentovaná režie, velmi náročná na divákovo vnímání. Ovšem v jejím centru není ani Dostojevskij, ani herci, při vší úctě k vynikající roli Myškina v podání znamenitého Ladislava Lakomého. V centru inscenace je sám režisér. Jeho montáž obrazů, stylizace, nápady. A to mi — přinejmenším — vadí na této inscenaci, která patří k tomu nejtvořivějšímu, co jsem na brněnské scéně viděl.

A pak — je to strašně chladný, racionální Dostojevský. Jak daleko má k onomu „gejzíru démonů", jak jej kdysi označil Thomas Mann!

Chladné, málo emotivní herectví i styl inscenační je to nejcitlivější místo soudobé tvorby této scény. Proto musím vysoko vyzvednout Jurdovu hereckou režii sovětské novinky Kolegové. Hra skýtá scénář k volné adaptaci, nabízí hercům volné pole pro fantazii a tvorbu. Režisér Jurda s herci se této možnosti nezalekli, ale pevně ji chytili za pačesy. Ve Vavrošově mluvném překladu tu zejména dva představitelé titulních rolí — Helena Kružíková jako suchopárná ředitelka Ludmila Prokofjevna a Otakar Dadák jako ušlápnutý smolař Novoselcev, jinak podřízený zmíněné soudružky ředitelky, vytvářejí koncert herecké tvorby. Jsou to dva nesmírně lidské výkony, hluboce procítěné, které pozvedají hru i inscenaci natolik, že bude jistě nesmírně přitažlivá pro širokou diváckou obec. Tenhle přístup k nové sovětské hře, právě dnes, kdy domácí dramatika spíš absentuje, stojí rozhodně za zaznamenání. Sbližení morousovité, ale opuštěné ředitelky s neméně osamoceným úředníčkem Novoselcevem patří v podání H. Kružíkové a O. Dadáka k tomu nejpěknějšímu, co jsem v herecké tvorbě této scény mohl vidět. Nerad bych samozřejmě jakkoli absolutizoval, ovšem hluboké citové působení herectví obou představitelů — škoda, že ne všechno je v inscenaci na stejné úrovni — potvrdilo svým potleskem, skrývaným dojetím a neskrývaným smíchem i vybíravé premiérové obecenstvo!

Bez závěru

Vybírám tyhle poznámky z hustě popsaného bloku, který by sám o sobě vydal materiál na pořádnou studii. Chtěl jsem jen zpřeházeně, útržkovitě a jistě neuceleně upozornit na práci brněnské Mahenovy činohry. Dlouho jsem v ní nebyl. Ale vidím, že prochází složitým vývojem, nestojí tedy na místě, nepřešlapuje, jde, hledá, nalézá, snaží se najít své místo mezi našimi divadly. Marná sláva, je to dnes jedno z našich nejvýznamnějších divadel, potvrdila mi to řada úspěšných inscenací uplynulé sezóny — i **úroveň** neúspěchů. Po pravdě řečeno, úroveň slabých či nezajímavých představení či hereckých výkonů byla většinou taková, že jinde by to možná počítali za úspěch. Mahenova činohra si však svým poválečným vývojem postavila latku. A ta zavazuje. Dnešní tvůrce a vedení divadla, i všechny ostatní.

Hrst poznámek o divadle v srdci krásné Moravy, ponechávám tedy bez konce. Neboť, jakýpak konec má cesta, která nekončí ..?

Aleš Fuchs

DĚTSKÉ DIVADLO A JEHO PROBLÉMY

Na okraj národní přehlídky ve Žďáru nad Sázavou

Po loňském semináři, spojeném s ukázkovými představeními, uspořádalo letos ministerstvo kultury spolu s Českou ústřední radou PO SSM a Ústavem pro kulturně výchovnou činnost národní přehlídku dětských divadelních kolektivů. Počin jistě záslužný, když si uvědomíme, kolik dětských představení ročně připraví s žáky učitelé a vedoucí souborů.

Celá tato relativně velmi početná oblast zůstávala po léta stranou vší odborné pozornosti a vyvíjela se víceméně živelně. Není divu, že v ní převládala nápodoba divadla dospělých, která ve výchově dětí napáchala dosti škod — vedla k pěstování cvičených opiček, ke ztrátě přirozené dětské hravosti a naopak k podpoře — byť často nechtěné a mimovolné — nezdravého dětského exhibicionismu, ústícího často až v pěstování malých hvězd a hvězdiček.

Na tomto celkovém neutěšeném obrazu nemohlo nic změnit, že ojedinělí nadšenci začali pociťovat chybnost a omylnost této cesty a navázali na málem již v zapomnění zapadlé zkušenosti prof. M. Dismana s divadlem dětí. Mezi ně patřila i Jindra Delongová, která začala ověřovat nové metody v brněnském Pirku a dosáhla s nimi výrazných výsledků (ostatně patří i mezi jejich nejagilnější propagátory, což dokazuje i několikaletým vedením rubriky dětského divadla v Amatérské scéně). Není bez zajímavosti, že obdobné snahy se přibližně v téže době objevily i ve sféře divadla loutkového, především u souborů ústředních pionýrských domů v Praze (vedoucí Hana Budínská) a v Bratislavě (vedoucí Milka Kaletová). A co je příznačné: ve všech těchto případech tyto obrodné snahy vznikly mimo školu — v pionýrských domech — a nikdo z těchto vedoucích nebyl původním povoláním učitel. Teprve v druhém sledu se objevují vedoucí-učitelé, kteří rozšiřují frontu, usilující o převratné a kvalitativní změny v dětském divadelním projevu.

Národní přehlídka ve Žďáru byla uspořádána v době, kdy již nové metody práce s dětmi nacházejí širší pochopení a uplatnění, kdy však ještě zdaleka nezvítězily. Proto její smysl byl jednak propagační (z toho důvodu ji provázel seminář, jehož se účastnilo přes padesát lidí, většinou vedoucích dětských souborů a kroužků), jednak měla konfrontovat různé metody — a koneckonců i cíle — dětské divadelní činnosti. Protože jestli staré, tradiční pojetí chápalo představení jako konečný cíl, zastánci nových metod chápou představení jako prostředek široce koncipované a víceméně komplexní estetické výchovy, napomáhající rozvíjení dětské fantazie, hravosti, improvizace a tvořivého přístupu k práci a k životu vůbec. Někteří jdou dokonce ještě dále a hovoří o dramatické výchově jako o prostředku k formování osobnosti člověka. Toto pojetí v sobě skrývá potenciální nebezpečí absolutizování užívaných metod a mohlo by vést i k představám jakési samospasitelnosti umění a jeho schopnosti osobnost formovat. Jistě, že umění a umělecká činnost zvlášť, má pro svůj emocionální charakter předpoklad spolupůsobit při rozvíjení osobnosti dítěte, ale zkušenosti nás dostatečně přesvědčují o tom, že zde působí také — a nesporně výrazněji — i vlivy jiné. Ale i tak se domnívám, že koncepci

dramatické výchovy, tak jak ji známe např. z anglických pramenů, lze sice dneska formulovat teoreticky, ale pro její praktické provádění v širším měřítku zdaleka nedozrály podmínky — patří spíše k cílům perspektivním.

Vítězí-li tedy názor, že dítě není schopné hrát divadlo, ale „pouze" hrát **si** na divadlo (jako na cokoliv jiného), vzniká logicky otázka, kdy se u něho vytvářejí předpoklady skutečně divadelního sebevyjádření. Setkal jsem se i s názory, že o to přece vůbec nejde, protože smyslem práce dětských divadelních kolektivů není připravovat dorost pro soubory dospělých, ať již profesionální nebo amatérské. Jistěže to není hlavním smyslem, ale přece jen v určitém věku alespoň část členů dětských kolektivů do souborů dospělých přichází (a je to logické a správné). A kromě toho: dítěti na jevišti jako diváci věříme, když **si** na divadlo hraje — čím je však starší, tím se pro něj hra **na** divadlo stává nepřirozenější a působí na scéně stále méně věrohodně, u dospělého by byla dokonce směšná. A proto vznesená otázka nepostrádá smyslu a vyžaduje nutně odpovědi.

Bude asi věcí individuálních dispozic, ale přeci jen u každého dítěte jednou přijde doba, kdy nevystačí na jevišti s pouhou hravostí, ale bude muset zvládat hereckou techniku, prostě to, co shrnujeme pod pojem divadelní řemeslo. Ostatně alespoň bez nezbytných základů (např. technika řeči, příp. i pohybu) se neobejde žádný dětský divadelní kolektiv, který chce vystupovat na jevišti a pro obecenstvo, ať pracuje jakoukoliv metodou. A vystupovat děti chtějí, ať již to vedoucí přizná, či nikoliv. Z toho je zřejmé, že nejen v různých souborech, ale i uvnitř nich (jsou v nich děti různého věku, mentálních dispozic ap.) bude nutné kombinovat různé metody, ať již kterákoliv z nich bude základní a určující.

Tyto i další úvahy provázely semináře, které po představení souborů vedli jejich vedoucí. A kdyby pro nic jiného, tedy již proto, že žďárská přehlídka nutila její účastníky se zamýšlet nad podněty, vyvolanými jednotlivými představeními, splnila v dané etapě vývoje dětského divadla účel, pro který byla pořádána.

Pokusme se nyní stručně charakterizovat jednotlivá představení — ve sledu, jak jsme je viděli: Značně vysokou laťku ostatním nasadil soubor Racek při Městském domě pionýrů a mládeže v Kaplicích, který přehlídku zahájil hrou svého vedoucího Jaromíra Sypala Jak děti zachránily svět.

Z dramaturgického hlediska má tato hra dost nedostatků v dějové logice i v motivacích dramatického jednání, její druhá polovina postrádá výstavbu a rozpadá se na jednotlivé scény, ale předností jsou výborné dialogy (odposlouchané i přímo vzniklé z improvizací samotných dětí) a dobrý, nepodbízivý humor. Inscenace je svěží, má spád a zaujme dětské i dospělé diváky. Na dětech je vidět cílevědomá a soustavná práce manželů Sypalových, kteří dobrých výsledků dosahují kombinací činnosti ve školním vyučování i v souboru. Jsou živým důkazem toho, že i mimo velká města lze vytvořit kvalitní dětský soubor a rozvíjet modernější způsoby výchovy dětí.

Činnost souboru ZDŠ Velešín je napájena z těchže inspiračních zdrojů, byť se zatím projevuje menší zkušenost, krátkodobost působení. Volba hry Josefa Mlejnka Hra na Robinsony nebyla nejšťastnější, protože nese příliš zřejmé stopy toho, že ji autor „šil na tělo" svého vlastního souboru. Ale přesto úvodní scény jiskří dětským temperamentem a zvláště malé děti se na scéně pohybují i mluví zcela přirozeně a bez zábran. S těmi většími je to již horší.

Slovenský host přehlídky přijel z vesničky Hybe pod Tatrami s hrou — původně loutkovou — Zlatý klíček, kterou napsala sovětská autorka I. Borisovová. Jakkoliv je dobré, že při nedostatku kvalitních textů hrají dětské soubory i hry určené pro loutky, nelze se obejít bez dramaturgických úprav. Zde je zvláště obtížná, protože základní konflikt hry stojí na protikladu světa dřevěných loutek a živých lidí. Režisérka R. Jariabeková se pokusila toto úskalí překlenout tím, že loutky hrají děti malé, živé postavy (i zvířecí) pak děti starší. Ale tak dochází k jakémusi podvojnému travestování, kdy např. loutku Buratina (což je ruská obdoba Kašpárka) hraje dítě a navíc dívka. Přes tyto výhrady však představení působilo sympaticky.

Jindra Delongová upravila a zrežírovala se souborem Pirko Školu hrou Jana Ámose Komenského. Byl to jistě dost odvážný experiment, už proto, že text má více publicistický než jevištní charakter a přivést jej na jeviště znamenalo sázku do loterie. V inscenaci účinkuje celý soubor od nejmladších po nejstarší členy. Samozřejmě, není to představení pro děti, ale přítomné diváky, převážně studenty, zaujalo, i když nepředstavuje nic jiného, než scénicky zpodobený pedagogický traktát. Ale soubor typu a úrovně Pirka má nejen právo, ale i povinnost pokoušet se o takové experimenty — ani tento není marný a specifickým obecenstvem bude vděčně přijímán.

Soubor ZDŠ Nicose Belojannise z Prahy 5 ve své práci uplatňuje s poměrným úspěchem kratší loutkové texty — v tom je jeho práce pro ostatní dramaturgicky podnětná. Jinak je ovšem zřejmé, že v tomto případě veškerá činnost jednoznačně směřuje k nácviku představení — je to cítit z výpravy, hereckých projevů i z režijních postupů.

Posledním souborem přehlídky byl vodňanský Skumafor, který s chutí zahrál hru své mladičské vedoucí M. Chytrové Když padá hvězda. Text je to ještě značně nezkušeně napsaný, konflikt a jeho řešení jsou až příliš průhledné, a navíc přináší motivy, které by vyžadovaly psychologické prokreslení postavy — zde už se s hrou **na** divadlo vystačit nemůže. Ale vzdor tomu všemu mělo představení u diváků mimořádný ohlas. Jistě také proto, že šlo o hru ze školních škamen a dětem připomínala situace, které samy prožívají. Ale úspěch není jenom v prostředí, do něhož je příběh zasazen — podle mého názoru tu dochází ke ztotožnění dětského diváka s hrdiny hry, jimž fandí a o něž se i bojí.

Byl to poučný týden — a díky žďárským organizátorům probíhal v příjemném prostředí. Jenom škoda, že jsme tam viděli jen nepatrný počet metodických pracovníků okresních a krajských kulturních a pionýrských zařízení — nebyl by to pro ně promarněný čas.

MIROSLAV LANGÁŠEK

NOSITELÉ ZLATÉHO TYLA

JOSEF HEJDUK z Bratříkova se ochotnickému divadlu ve svém rodišti a bydlišti věnuje nepřetržitě a s celým zaujetím od svých mladých let. Už jako školák před první světovou válkou rozepisoval divadelní role tehdejšímu učiteli Františku Brunclíkovi, agilnímu a zkušenému režiséru místního divadelního kroužku TJ Sokol, podle svých sil mu též pomáhal a při prázdninových dětských představeních v jeho režii hrál. Tak se učil poznávat zvláštní atmosféru zákulisí i život divadla a když dospěl, zůstal věrný své velké zálibě, nepřetržitě se jí věnoval a aktivně při ní zůstává i dnes ve svých sedmdesáti pěti letech.

Od roku 1918 hrál téměř v každé inscenaci svého velkého divadelního učitele, do roku 1934 to bylo na osmdesát rolí. Po odchodu režiséra Brunclíka na odpočinek se střídal J. Hejduk v režii s jinými divadelníky kroužku. Jeho režijním křtem byla Tonka Šibenice E. E. Kische, po ní ve sledu desítek let přibývaly další — Jízdní hlídka, Hrabě Monte Christo, Princezna Pampeliška atd., střídali se naši klasikové i současní dramatikové, autoři zahraniční, klasičtí i současní. Od roku 1938 se stal voleným režisérem a všechna odpovědnost a tíha za práci souboru přešla na něho. Po skončení války a okupace v květnu 1945 i jako předseda MNV vyšetřil si vždy potřebný čas na divadlo. Kromě režie a herectví působil

i v nejrůznějších funkcích a činnostech v obci i mimo ni (řadu let správce biografu, předseda osvětové besedy apod.), v osvětové činnosti absolvoval mnoho přednášek k různým příležitostem, a tak byl a dodnes je hybnou pákou kulturního života své obce. Pro divadlo zapálil a vychoval řadu dobrých herců, jeho zásluhou se soubor i přes mnohé obtíže udržel při životě a pracuje, i když uvádí menší počet her.

V roce 1967 byl iniciátorem a duší oslav 80. výročí založení ochotnického divadla v Bratříkově, při nichž místní ochotníci instalovali pozoruhodnou výstavku z bohaté činnosti souboru.

ALFRÉD JEČNÝ začal hrát již jako školák v roce 1920 a od roku 1922 až do r. 1938 byl členem ochotnického souboru „Dramatický odbor D. T. J. Svatopluk Čech" v Jablonci nad Nisou.

Když se přestěhoval z Jablonce n. N., hrál a režíroval v pěveckém ochotnickém spolku „Melantrich" v Rozďalovicích. Byl jedním ze spoluzakladatelů Spolku divadelních ochotníků J. K. Tyl v Jablonci n. N., jehož činnost byla obnovena v r. 1945. Byl jeho prvním předsedou, později uměleckým vedoucím, od roku 1950 pět let vedl Soubor mladých při tomto souboru. Od roku 1945 až do roku 1950 byl předsedou jabloneckého okrsku ÚMDOČ a členem jejího krajského výboru v Liberci. Od zřízení Osvětového domu byl členem okresního poradního sboru pro divadlo, jímž je dodnes. Od založení Svazu českých divadelních ochotníků je místopředsedou okresního výboru. Prošel řadou školení režisérů i dramaturgů a sám přednášel v řadě kursů a školení. Hrál role téměř všech žánrů a charakterů, režíroval velký počet celovečerních her, různých vystoupení kabaretních, estrád, sám účinkoval i jako konferenciér.

Nelze spočítat, kolik večerů a hodin divadelní práci věnoval; prostě celý svůj život zasvětil ochotnickému divadlu, které mu bylo radostí v dobách dobrých a v těžkých chvílích útěchou a pomocníkem. Na závěr vlastní slova A. Ječného: „Divadlo mi pomáhalo překlenout léta neklidu, války i životních nejistot, bylo mi posilou a přinášelo mi radost i uspokojení, že jsem svůj život nežil marně."

BEOGRADSKA REVIJA AMATERSKIH MALIH SCENA — BRAMS 72

aneb Divadlo Na okraji na pokraji avantgardy

Divadlo Na okraji při Obvodním kulturním domě Praha 6 bylo po loňském nesoutěžním představení na Jiráskově Hronově pozváno do Bělehradu na festival amatérských experimentálních divadel, který se konal v Domě mládeže od 13. do 20. května.

V pátek, kdy na nás přišla řada, jsme měli snad největší strach i trému za dosavadní historii souboru. Jugoslávské obecenstvo, kterého bývalo na představeních plné divadlo pro 600 lidí, není totiž nějakým pietním tvorečkem, vzdávajícím tichý hold divadelnímu umění, ale temperamentním jižním Slovanem, který se v divadle baví za každou cenu. A když je na jevišti málo zajímavého, tak si divák za své peníze třeba sám zazpívá, zahaleká jadrná lidová pořekadla směrem k jevišti a vůbec má schopnost vymyslet zábavu často smysluplnější a vtipnější než avantgardní režisér — a ono slyšet v dramatické pauze z hlediště sborem vyzpěvovanou srbskou lidovou „ima majko jednoga, jaši konja beloga" není pro herce na scéně zrovna to pravé.

Současným trendem jugoslávského amatérského divadla je snaha objevit něco nového. Vychází ovšem z příliš obecného pocitu dezorientovanosti mladého člověka rozděleného světa dvacátého století, příliš obecně tuší kdesi až nadpřirozené příkoří a snaží se s ním vyrovnat nesmírně vehementně — pomocí „rituálního divadla" se sugestivními, většinou vlastními autorskými texty. Problém tohoto divadla, které globálně vystihuje pocit mladého jugoslávského amatéra, je stejně globálně obecný a výsledně nic neříkající. A navíc je tento jevištní mystický rituál nesmírně náročný jak na herecké řemeslo, tak na úspornou a přesnou režii a na — a to je hlavní kámen úrazu — sdělitelnost, myšlenkovou konkrétnost a OPRAVDOVOST, které jsou podmínkami nezbytného kontaktu s divákem. Nedojde-li k tomuto kontaktu, stane se režisér pouhým jevištním kutilem a jeho soubor je během představení beze zbraní vydán na pospas neporozumění a výsměchu diváka, reagujícího na každou naivitu a banalitu. Nejtypičtějším „rituálem" bylo sarajevské Homo homini homo, asi hodinové představení, které mělo ve zkratce zachytit celou historii lidstva. A taky ano: na začátku do omrzení přelézá deset herců v efektních barevných světlech zprava doleva, pořád dokola. Po třetím „přelezení" je divákovi bohužel jasné, že to bude trvat tak dlouho, dokud lidstvo nezačne chodit vzpřímeně (deset minut). Potom jsou exponovány „dialektické protiklady" uvnitř člověka i mimo něj — to byl náš největší zážitek. Z pravé strany červený, z levé zelený reflektor. Střídají se. A smečka herců k jednotlivým světlům vyje: růůůůkaá..... nóohaaá, hóóóórrko..... chlááádnoó, rrrrůůžeée..... trrrníí atd. a nakonec po „magickém" slově lláááááskáá si začnou ve světle červeném jako v nevěstinci rozdávat hippieovský anachronismus: květiny, přinesené v čemsi, co připomíná dárkový koš z Domu potravin. Do toho všeho rozhlasové zprávy o stavu vody na jugoslávských tocích. A na závěr několik minut snášejí na jeviště všechno možné, od antického sloupu přes bedny a stoly až po zahradnické náčiní, znázorňujíce tak velkolepý obraz civilizace — a v něm se představení zvláštním způsobem rozplyne. Nechceme zdaleka celou inscenaci zesměšnit, protože vedle myšlenkové chudosti a naujasněnosti se v ní několikrát zablýskly perfektní herecko-artistické výkony a poeticky silné scénické obrazy, ale uvádíme ji hlavně jako příklad toho, jak maximální investice vynesla minimální zisk, nadto ještě v protikladu se záměrem, protože představení se díky publiku změnilo v nevázanou frašku.

A v tomto prostředí, poté, co už jsme viděli všechna ostatní představení, jsme měli vystoupit my s téměř primitivně jednoduchou inscenací Blokových Dvanácti. Pravda, původně jsme se v důsledku tísnivých emocí chtěli prodejně zavděčit něčím mystickým, předřádáním kousku naší staré inscenace Karla Hlaváčka, ale pak v nás zvítězila „umělecká čest" a udělali jsme Dvanáct, jak to šlo nejjednodušeji — odstranili jsme horizont a odkryli tak harampádí za scénou, zrušili jsme v poslední chvíli i komentář, který si pro diváky připravil náš rodilý Srb Miki. Proti normě jsme jen zvýraznili některá herecká gesta.

O představení potom napsali: „Sympatický soubor z Prahy... pro nějž je revoluce něčím potřebným, něčím, co je v člověku, v jeho celistvosti, neklidu... Tato scénická vize byla sice subjektivní ve svém výrazu, ale nabídla se jako docela možný způsob realizace. Výborný zpěvák a kytarista Miki Jelínek přispěl k tomu, aby scénická podoba dostala rytmus a specifickou barvu. Petr Matějů do své recitace veršů vnesl mnoho citu pro scénu a pohyb na ní, zatímco režisér Zdeněk Potužil schopnosti zmíněné dvojice spojil v interesantní celek."

Ale i divákům se to zřejmě zdálo „interesantní", protože ani nic neprozpěvovali, ani na nás nepovykovali. Byli zticha.

Na BRAMS 72 jsme pochopitelně kromě rituálního divadla viděli i pár jiných pokusů, ale ty nijak nevybočovaly z klasických obrysů amatérského divadla.

A tak jsme jeli domů a říkali si: rúúúka a nóóóóóga a méně je někdy více. Rituální divadlo asi dělat nebudeme.

ZDENĚK POTUŽIL

MÁJOVCI V BULHARSKU

Před rokem hostil pražský soubor MÁJ bulharský divadelní soubor Hornického domu z Perniku s inscenací Jaro lidstva, kterou tento soubor zahrál nejen v Praze, ale v rámci mezikrajové přehlídky i v Táboře. Původně plánovaný reciprocitní zájezd Májovců v podzimním období 1971 s dvěma aktovkami (Čechov—Námluvy a Schisgall—Stenotypisté) se neuskutečnil. Až letos v dubnu vydal se MÁJ společně s delegací kulturních pracovníků ONV Tábor na cestu do Bulharska, a to v poněkud jiném složení i s jiným programem, než bylo zamýšleno v roce minulém. Pro večer, nazvaný Dostaveníčko s Čechovem, připravil MÁJ vedle aktovek Námluvy a Vážení lidé ještě dva žerty, Informace a Chirurgie, dramatizace Čechovových povídek. Jak se ukázalo, byla to volba šťastná.

Po tříhodinovém letu s mezipřistáním v Budapešti nás na letišti v Sofii uvítala delegace souboru Hornického domu z Perniku, města asi 30 km od Sofie. Samozřejmě, že v zemi růží a květů bylo to uvítání s kyticemi karafiátů. Po absolvování cesty autobusem jsme se v Perniku ubytovali v hotelu Kra-Kra a při večeři a po večeři jsme se setkávali a poznávali s dalšími bulharskými přáteli — ochotníky , kteří se o nás tak pečlivě a pozorně na každém kroku po celý týden našeho pobytu starali, že to prostě překonalo všechna naše očekávání.

Hned druhý den po oficiálním uvítání a přijetí v Domě kultury horníků staroslovanským zvykem chlebem, solí a kořením (chléb, zvlášť k tomu upečený a ozdobený na podnosu s bulharskou výšivkou) nás bulharští přátelé seznámili s celým zařízením Domu kultury a dali nám na vybranou, ve kterém sále chceme naše představení sehrát. Zvolili jsme ze tří nabízených možností divadelní sál s velkým dobře vybaveným jevištěm a hledištěm pro 500 diváků. Odpoledne jsme zhlédli pamětihodnosti města Perniku, včetně sportovního areálu a vykopávek původní pevnosti Kra-Kra z doby římské. Další den nás bulharští přátelé zavezli do pohádkově kouzelného horského masívu Rila, v němž pravou perlou a senzací je malebně položený klášter Rilský monastýr. Co bohatství a krásy je tu skryto nejen v kostele, ale v celém areálu kláštera, to se nedá prostě popsat, to se musí vidět. I s vousatými mnichy, kterých je tu stále ještě čtrnáct, jsme se tu potkávali. Byli jsme tu všichni jako u vytržení nad tou krásou kláštera i přírody kolem. Naši hostitelé starali se o nás na každém kroku i po té stránce materiální. Dali nám poznat bohatou a pestrou krmi bulharskou, i jejich speciality s nezbytnou zeleninou a zeleninovými saláty a samozřejmě i různé druhy moků, včetně jejich piva, a na každém kroku nás také provázela nezbytná „kápka" jejich aromatického koňaku.

Také v divadle se setkáváme s nevšední ochotou i pomocí profesionálních zaměstnanců, kteří nám sehnali nejen potřebný nábytek pro vybavení scén, ale i každou sebemenší rekvizitu, kterou ochotně i několikrát vyměnili, jen abychom byli spokojeni. Konečně přišel i ten náš večer. Shodou okolností jsme hráli právě ve stejnou dobu, kdy naši hokejisté v zápase se sovětskými rozhodovali o tom, zda budou mistry světa. Nemohli jsme tedy sledovat zápas ani u obrazovek, ale všem nám utkvěla v podvědomí myšlenka, že musíme i my tady v Bulharsku čestně obhájit dobrou pověst československého ochotnického divadla. Divadlo bylo doslova nabito diváky převážně mladými a bylo tu i mnoho oficiálních delegací a hostí nejen z Perniku, ale i ze Sofie z Centrálního domu kultury.

Po každé aktovce pozorné obecenstvo bouřlivě tleskalo a při obou žertech i Námluvách se často hlasitě a přímně smálo. Po skončení představení zase bouřlivý potlesk a ovace, několik opon a děkování, kytice karafiátů všem účinkujícím a dvacet květinových košů na jevišti. Dojetí a slzy nás herců na jevišti, oficiální poděkování a zase potlesk, stisky rukou i vřelá objetí, což se znovu opakovalo

JAK SE HRÁVALO V JEMNÍKÁCH

Jemníky mají asi padesát čísel a leží u Mladé Boleslavi. Otec tu měl hostinec a byl náruživým divadelním ochotníkem ve spolku, který založil před první světovou válkou. Hrál a režíroval.

Jeviště koupil a přivezl z Bělohradu. Na oponě, kterou zdobila pravá ochotnická zásada Ni zisk ni slávu, sokolíci vzdávali hold Hradčanům, jež se v pozadí zvedaly z mlhy. Opona se ještě vytahovala provazem, který se pak omotal kolem hřebu. Do zákulisí se vcházelo dvířky. Jeviště nebylo stálé, musilo se před každým představením postavit. Nejdříve bylo složeno nad sálem, poté v hasičské kůlně, odkud se jednou nebo dvakrát do roka, tak o velikonocích a o vánocích, stěhovalo do sálu. Kulisy byly plátěné, poněkud omšelé a na některých místech vyspravené, ne-li potrhané. Pokud se pamatuji, proměny byly z počátku dvě. Jedna strana představovala starodávnou komnatu, druhá nějakou krajinu. A v tomhle ráji se s malou obměnou, kdy se třebas na okna pověsily bělostné záclonky, prováděl kumšt. Tenkráte divákům ani hercům na výpravě tak nezáleželo. Jen když se hrálo.

Po objednání hry u nakladatele knížku dostal jen režisér, nápověda a dva nebo tři herci. Ostatní úlohy rozepsal některý horlivý ochotník. Nejdříve se zkoušelo někde v bytě, potom v hostinském lokále a asi dva týdny na postavené scéně. Po té celé námaze bylo pouze jedno představení. Není mně známo, že by se hra kdy opakovala nebo se s ní zajížděl někam jinam.

Na počátku byla čtená zkouška, jež měla být pro každého překvapením, neboť se na ní současně rozdaly role. A potom následovalo mumlání, přeříkávání, koktání, zoufalé chytání nápovědy, ruce přečasto naprázdno šermovaly, nebo zase pohyby byly příliš skromné a držení těla všelijaké. Nedovolovalo se ukazovat obecenstvu záda, to herec nesměl udělat, jinak neuměl hrát.

Jak nevzpomenout na obětavou nápovědu, na Milču F., jež zabalena do svetrů a s omotanou šálou kolem krku trpělivě vysedávala v nevlídné nápovědní budce a zachraňovala tonoucí umělce, když se neslavně zabreptali, nebo nevěděli, jak z místa. A celý věk za tu obětavost byl občas jeden čaj, někdy s rumem, častěji bez.

Co to jednou na jaře dalo tatínkovi mudrování, jak pověsit na kulisu tři „zlatá" jablka, aby to nevypadalo směšně. Při zkoušení této pohádky dostal desetiletý princ od otce první a poslední pohlavek v životě, poněvadž jeho pojetí role bylo jiné, než si režisér přál. Potom princ trucoval. Sedl si za humny a čekal na kouzelnou vílu, jež by ho odsud vyvedla. Konečně za tmy vysvobodila prince maminka, jež mu otřela oči a nos a šťastně si ho odváděla domů.

Tatínek vybíral většinou hry vážné, ze života. Takový Kříž u potoka asi o dvanácti proměnách trval málem do půlnoci a ještě ke všemu se před vytažením vyvlékla opona. Další režisér, pan Č., sám dobrý zpěvák, volil raději hry se zpěvy a tanci a v kostýmech, nebo pohádky. To jste měli vidět a ještě lépe slyšet ten dupot na tom jevišťátku, jakmile se tu rozdovádělo několik statných, bujných vil!

První ochotníci byli samí nadšenci. Na divadle se vyžívali a vytrhovali z všednosti života. Mezi nimi bylo více žen než mužů. Od nás hrála téměř celá rodina, zrovna tak od Dvořáků, Volfů, Sládků, Repšů, Macků, Matějů, Černých a jiných. S muži to bylo horší.

Jednou o vánocích jsme dávali pohádku o blanických rytířích, v níž jsem měl troubením jako rytíř Záboj probouzet ty bájné hrdiny ze spánku.

Z bulharského zájezdu Májovců

i při besedě s oficiálními hosty po představení. Tady jsme se také dozvěděli, že naši hokejisté vyhráli a že budou mistry světa. Bylo to prostě tolik silných zážitků, na které z nás nikdo asi po celý život nezapomene.

Další dny jsme se již věnovali jen rekreaci a výletům. Prohlédli jsme si samozřejmě hlavní město Sofii a její blízké hory Vitošu. Prohlédli jsme si závod na speciální ocelové profily Balkancar, kde nám vedení závodu s mládeží připravilo pěknou besedu s pohoštěním, programem i tancem. Ještě jeden večer na rozloučenou v Domě kultury horníků v Perníku se všemi hostiteli a pořadateli našeho zájezdu a potom už definitivní rozloučení s Pernikem a start na Sofii se zastávkou na Vitoši v rekreační oblasti. Tady jsme také v přepychovém prostředí hotelu naposledy v Bulharsku slavnostně pooběvali a vraceli se potom zpět do nedaleké Sofie na letiště ke startu do Prahy.

Byl to skutečně krásný týden, prožitý v srdečném prostředí bulharských hostitelů i nadšených, báječných a vděčných diváků, s poznáním tolika krás bulharské přírody. Byla to jedinečná odměna všem zúčastněným za ochotnickou práci. Budeme se dlouho do Bulharska ve vzpomínkách vracet. Vřele pak můžeme všem souborům, které mají a budou mít zájem a možnost navázat družbu s bulharskými, doporučit: Neváhejte, jeďte do Bulharska s dobrou inscenací a nebudete litovat!

LADISLAV LHOTA

Měl, leč netroubil jsem, protože odpoledne jsem se najedl vlašských ořechů a ochraptěl tak, že jsem troubit nedokázal. Smiloval se nade mnou jeden pozounista v orchestru, jenž v rozhodné chvíli, když zpozoroval mou marnou námahu, nasadil pozoun a mocně zadul.

Dívám se tak nazpět a znova prožívám jedno takové představení. Je po šesté hodině večerní a do lokálu, který se proměnil v šatnu, se trousí herci. Do řeči jim mnoho není. Muži se hned ohřívají u kamen a ženy si rozvěšují vyžehlenou garderóbu. Ale již je holič a vlásenkář v jedné osobě zve na židli k naličení. Každý chce být hezčí, než to přikazuje role. A tak se stalo, že milovnice nebyla s naličením spokojena a odběhla si domů, aby se tu upravila podle svého. Vrátila se svěží jako malina, ačkoliv měla představovat povadlou slečnu. Chudák režisér už nemohl nic dělat, leda si stranou pobručet. Prosím vás, s tím si tady nikdo nelámal hlavu, jen když nebyl šereda, známí ho nepomluvili a manželka nevyhubovala!

Režisér, zároveň tvůrce výpravy, ještě starostlivě pobíhá po jevišti s kladívkem, před jevištěm usedají muzikanti a ladí nástroje, uprostřed nich dirigent František Sl. Na housličky pobrnkává, usmívá se. V sále vzniká šum. To přicházejí první návštěvníci. Okna z lokálu do sálu jsou sice zastřena ubrusy, avšak nějaká škvíra se přece jen najde a tou je možno se podívat, zda již tam sedí ta moje nebo ten můj toho času ze všech nejmilejší. Nyní František mávne smyčcem. Jeden dva tři a muzikanti spustí pochod. Jen to řinčí. Vzrušení za jevištěm stoupá. Někdo se honem chápe úlohy a ještě jednou si ji zopakuje. Zvoní se. Brzy to začne. Hluk v sále se zvětšuje.

Pozor! Zvoní se po druhé. U všech čertů, kde je František? Zoufale se hledá Franta. Herec Franta, ne nějaký obyčejný člověk! Konečně ho najdou pod jevištěm. Bůhví, co tam dělal, ale horší je, že se odtamtud nemůže vyhrabat. Třetí zvonění. Světla hasnou. Ne, gazolínové lampy vlastně svítí dál, jenom se přes ně spustí jakési papírové obruče, aby tlumily světlo. Šum utichá. I půllitry zůstanou stát na stole. Zazní ouvertura, složená ze všeho možného. Sotva zmlkne, opona rachotí nahoru. Oběť divadelní Múze začíná. Mluva, zprvu stísněná, ožívá a lidé na scéně s ní. Diváci jsou hrou plně zaujati a vděčně přijímají každé slovo. Třebas tenhle kus režíruji, sem tam se přeřeknu. A přeříkává se také můj protihráč Venca M. Zato nám oběma hoří i tváře. První jednání končí. Opona jde dolů. Aplaus. Opona tedy rámusí nahoru a my se na obecenstvo usmíváme, jako by nám podávalo po lžičce medu. A již se těmi dvířky, o nichž byla řeč vpředu, hrnou první gratulanti a kritici, aby řekli Mařence, že je prostě báječná.

Po druhé světové válce jemničtí ochotníci prodali staré jeviště a postavili si svépomocí v druhém hostinci stálou scénu, na které v hraní pokračovali. Jenže hostinec byl zrušen a ze sálu se stalo skladiště. Nicméně láska k divadlu nezmizela. I když je doma rádio a televize, jemničtí putují za ním do města a někdy až do Prahy. To je dědictví po ochotnickém jevišti, jež pro ně bylo a zůstane druhým životem, v němž alespoň na chvíli mohli osobně prožít, co mnohému z nich bylo odepřeno, lásku a krásu, pobavit jiné, vzrušit je, vzpružit, neboť viděné a slyšené se nikdy nevyrovná prožitému. A kdo ví? Tradice je přece kořen, z kterého může kdykoliv vyrazit stromek a přinést nové ovoce.

Je tomu již dávno. Více než čtyřicet let. Tenkrát jsem byl mladý, ale když si na tohle všechno vzpomenu, jsem mladý znova. Vždyť na jevišti se stárne pomaleji.

Dr. JAN VTELENSKÝ

Strahovské Divadélko pod podlahou uvádí Galantní poezii. Foto Štoll

DIVADÉLKO V PLENKÁCH

Začátkem jara letošního roku přibyl do seznamu pražských amatérských scén nový divadelní soubor. Ačkoliv jsou na Strahově ve studentských kolejích obvyklejší a přitažlivější jiné formy zábavné činnosti, podařilo se P. Moravcovi, uměleckému vedoucímu a režisérovi tohoto nového souboru, soustředit kolem sebe několik málo nadšenců, kteří mají zájem a chuť dělat divadlo.

Malý sálek v suterénu bloku č. 8 dal souboru i název – „Divadýlko pod podlahou". Mnozí by při prvním pohledu do místnosti zaváhali a hledali divadlo za jinými dveřmi v domnění, že nechtěně vpadli do zkušebny nebo do šatny. Sálek se zvlněnou podlahou, s neoddělenym miniaturním jevištěm, které je vymezeno dvěma nahodilými sloupy, však musí sloužit ke všem divadelním účelům a potřebám. Ani technické vybavení a počet rekvizit není dostačující. A tak si soubor musí se vším poradit, jak to jen jde.

Vzhledem k těmto poměrům byli studenti nuceni vybrat i první inscenaci. V režii P. Moravce a V. Neužila uvedli na scénu zdramatizované pásmo starofrancouzské anonymní „Galantní poezie" v překladu Radovana Krátkého. Ačkoliv představení mělo mnoho režijních i hereckých nedostatků, z nichž nejvíce vadila značná rozdrobenost jednotlivých vystoupení, mělo pro svůj osobitý, lehký a humorný ráz u diváků velmi dobrý ohlas, o čemž svědčí i stoprocentní návštěvnost. Mezi jednotlivými herci jsou však znát značné rozdíly v dramatickém přednesu a citu pro vyjádření. Vcelku dobře se uvedl Ivan Beneš, Vladimír Neužil a Iva Černá. Nejvíce vynikl Robert Juřina, který již dříve prošel křestem na divadelních prknech a má tedy velmi cenné zkušenosti. Ostatní herci se ještě potřebují oprostit od pocitu, že hrají před diváky, a projevit více spontánnosti. Překvapivě dobrá byla jednoduchá a vtipně vyřešená dekorace, na jejímž návrhu pracoval absolvent architektury ing. Jan Spiška spolu s R. Juřinou. Velmi pěkné, ač v malém množství, byly i programy k představení.

Galantní poezie je zatím jedinou nastudovanou inscenací Divadýlka pod podlahou, která měla spíše vyzkoušet jeho možnosti. Po prázdninách chtějí členové souboru začít s vážnou prací. Chystají také přebudování sálu a chtějí vytvořit skutečně divadelní prostředí. Nadšení a vůle všech je nadějná, a tak se můžeme těšit, že za nějakou dobu vyroste z pacholete dospělé a dobré amatérské divadlo.

I. POLEDŇÁK

DĚTSKÉ DIVADLO V SEVEROČESKÉM KRAJI

Naplněná hlediště při dětských představeních dosvědčují, že poptávka po divadle pro děti nemůže být uspokojena existujícími ochotnickými soubory a tím méně pak občasnými představeními divadel profesionálních. Bylo by omylem se domnívat, že dětské pořady vysílané v rozhlase a v televizi jsou dostatečnou náhradou živého divadla a že tím bude poptávka po dětském divadle kryta. Rozšíření počtu souborů, hrajících pro děti, je jedinou možností, jak tuto mezeru zaplnit. Musíme se přitom snažit, aby představení pro děti byla připravována odpovědně. Ať už je hrají děti, nebo dospělí. Nevyhneme se ovšem ani tomu, že přes veškerou upřímnou snahu inscenátorů budou některá představení nevalné úrovně. Ani nad takovými představeními však není třeba lámat hůl, protože vkus dětí se tím nepokazí. Ty časem samy dokáží rozeznat, co je dobré a co nikoli, jak to dokazují dětské soudy o některých nepodařených televizních inscenacích.

Severočeský kraj nebyl schopen přihlásit do konkursu o účast na národní přehlídce dětských souborů žádnou inscenaci. Neznamená to, že by v Severočeském kraji dětské divadlo neexistovalo. Většina představení se však studuje vždy až ke konci sezóny a termíny jejich premiér byly vesměs až po termínu přihlášek do konkursu. Jestliže se bude národní přehlídka dětských souborů opakovat i v příštím roce, bude třeba se zajišťováním účasti našich souborů v konkursu začít hned na podzim.

V dubnu a květnu probíhal festival dětského divadla v Bílině a téměř současně v Chomutově, v květnu se uskutečnilo několik dětských představení v rámci Libochovického divadelního léta a v červnu se konala přehlídka dětských souborů litoměřického okresu v Ústěku. Také na chabařovickém festivalu v červnu se uskutečnila dětská představení. Na chomutovském okrese je tradice dětských festivalů stále živá. Jsou v paměti dětské divadelní festivaly v Jirkově a ve Vejprtech, které v minulosti byly obesílány i soubory z jiných okresů. Každoročně se uskutečňují dětská představení v rámci Kadaňského kulturního května. K podobné přehlídce se chystají ve Vejprtech v podzimním období a v Radonicích v rámci druhého ročníku Radonického divadelního podzimu. Všechny tyto akce přispívají k oživení dětského divadla a lze si jen přát, aby takové příklady podnítily k následování pracovníky i v jiných místech. Péčí Okresního kulturního střediska a OV SČDO v Chomutově se konala letos již po druhé ve dnech 23. a 30. dubna, 7. a 14. května okresní přehlídka dětského divadla, která ukázala na možnosti, jež dětské divadlo na chomutovském okrese má.

Třebaže přehled o dětském divadle Severočeského kraje, který máme k dispozici, je značně kusý, udržujeme prostřednictvím festivalů a přehlídek kontakt s řadou dětských souborů. Jsou to: Tulák, KDP Kadaň, vedoucí man-

MLÁDÍ A MLÁDÍ

Jmenuje se Dana Matějková. Je posluchačkou II. ročníku brněnské JAMU. Je ve věku, kdy mohu klidně na ni prozradit, že jejích osmnáct let jí skýtá velké perspektivy. Nejen proto, že je pěkná — oh, proč mluvit o takových věcech! — ale zejména, že má herecký talent, který ve spojení s múzickým nadáním — vyhrála brněnskou soutěž mladých talentů při Panton-klubu a postupuje do Jihlavy — slibuje Daně Matějkové budoucnost. O talentech můžeme ovšem předvídat máloco, vzplanou a opět zmizí. Zůstaneme-li však u dneška, zjišťuji, že mladá absolventka konzervatoře, která zatím jen pohostinsky vystupovala v Divadle bří Mrštíků, zkusila to v televizi a teď ji dokonce svěřili ve Státním divadle (režisér R. Jurda) větší roli v sovětské hře Kolegové, je na nejlepší cestě k úspěchu. Ovšem — co je to úspěch? Potlesk diváků nebo dobré slovo kritiků, hodně pěkných rolí a častý zájem televize? Úspěch je něco zcela jiného, nevysvětlitelného, něco, co je a není, co herci nemůže nikdo dát, pokud sám není odpovědně spokojen s vlastní tvorbou. Úspěch je tedy sebeuspokojení? Kdepak, spěchám hned říci... Proto raději, dosti o úspěchu! Potká-li jednou Danu Matějkovou, pak se ukáže, že tahle slova, která ji chtějí jen doprovodit na počátku cesty, nebyla zbytečná.

Viděl jsem ji v představení hry Kolegové od sovětské autorské dvojice Braginskij–Rjazanov. Hrála Věrušku, třiadvacetiletou písařku, zvědavou jako všechny ženy a ženskou jako všechny sekretářky. „Je hrdá na svůj zevnějšek a má proč", říká se v bulletinu o této postavě. Věruška Dany Matějkové je dívčí, naivní, srdečná, spíš štěbetalka než hrdopýška. Dana Matějková vložila do této postavy zřejmě všechen svůj dívčí půvab a šarm, dobře překonává nervozitu první větší role na scéně se zkušenými herci, umí si poradit s gestem, diváci si jí jistě všimli. A všechno ostatní, co ještě postavě chybělo, to má mladá herečka — a zpěvačka? — před sebou, jako nespočetnou řadu tvůrčích úkolů, které je každému kumštýři zdolávat celý život...

(AFU)

M. Drahokoupilová a H. Davidová v Lohniského inscenaci Shakespearova Kupce benátského. Divadlo S. K. Neumanna, foto Svoboda